

P

**Papers
de
treball**

Sèrie: creixement i factors de creixement

**Pobresa, desigualtats i exclusió social a Catalunya:
anàlisi de la situació actual en perspectiva comparada**

Jonathan Jorba

El Departament d'Economia i Finances no comparteix necessàriament les opinions expressades pels autors en aquests treballs.

Pobresa, desigualtats i exclusió social a Catalunya: anàlisi de la situació actual en perspectiva comparada

Jonathan Jorba

Direcció General d'Anàlisi i Política Econòmica

Introducció: 2010, Any Europeu de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social

L'interès en el coneixement de la distribució de la renda entre les persones, la situació econòmica de les llars, els nivells i intensitat de precarietat econòmica o bé el risc de la població a caure en la pobresa no és nou. Ans al contrari, en els darrers anys les institucions europees han situat aquestes temàtiques en una posició de centralitat. En aquest sentit, les conclusions de la cimera del Consell d'Europa de Lisboa del mes de març de l'any 2000 van suposar un canvi important en les prioritats de les polítiques comunitàries, centrant la seva atenció en les persones i convertint la lluita contra la desocupació, l'exclusió social i la pobresa en eixos de l'acció europea. Així, l'agenda social de la Unió Europea ha estat marcada en els darrers anys per aquestes directrius, com ha quedat palès en la declaració dels Anys Europeus de la mobilitat dels treballadors (2006), de la igualtat d'oportunitats (2007), del diàleg intercultural (2008), de la creativitat i innovació (2009) i, finalment, amb l'any 2010 que ha estat designat com l'Any Europeu de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social. És en aquest context que s'emmarca tanmateix la "Plataforma europea contra la pobresa", iniciativa emblemàtica de la UE per garantir la cohesió social i territorial de manera que els beneficis del creixement i de l'ocupació arribin a tothom i així les persones afectades per la pobresa i l'exclusió social puguin viure amb dignitat i participar activament a la societat.

Enguany, coincidint amb la Presidència espanyola de la Unió, la Comissió Europea ha endegat una campanya de lluita contra la pobresa –que s'estima que actualment afecta gairebé el 17% de la població de la UE–, sota el lema "No a la pobresa!" i que es situarà en el primer pla de l'agenda social europea durant el 2010. Aquest programa, de vigència anual i aprovat pel Consell l'octubre del 2008 a proposta de la Comissió Europea, es durà a terme a tot el territori de la UE-27 i persegueix la sensibilització de la societat civil, dels governs nacionals –que disposen dels instruments per combatre les desigualtats– i del públic en general sobre la pobresa i l'exclusió social. En concret, s'han fixat quatre objectius fonamentals per a les activitats previstes:

- Reconèixer el dret fonamental que tenen les persones que pateixen la pobresa i l'exclusió social a viure amb dignitat i a desenvolupar un paper actiu a la societat.

- Promoure una responsabilitat compartida, tant col·lectiva com individual, a l'hora de lluitar contra la pobresa i l'exclusió social i promoure el compromís de tots els agents públics i privats al respecte.
- Promoure una societat més cohesionada, donat que tota la societat es beneficiarà de l'eradicació de la pobresa.
- Adoptar accions concretes per renovar el compromís de la UE i dels seus estats membres de lluitar contra la pobresa i l'exclusió social.

En aquest context, els estats membres són responsables de traslladar els anteriors objectius generals a plans nacionals d'actuació, el disseny i l'execució dels quals hauran d'implicar forçosament als seus respectius nivells de poders públics i a la societat civil en ple, promovent la coordinació entre tots els agents i respectant el principi de solidaritat personal i territorial. Això no obstant, l'articulació de mesures de política fiscal per combatre la pobresa fa emergir noves necessitats d'informació que facilitin la comprensió del fenomen polièdric de la pobresa i l'exclusió social, així com les seves causes –derivades de les desigualtats en la distribució personal de la renda- i el seu abast en les diferents parts del territori.

El present paper analitza la renda de les llars catalanes, l'evolució de la desigualtat en la seva distribució i de les situacions de pobresa. Així, es parteix de la informació oferta per l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV, en endavant) per descriure la situació actual de la societat catalana, contextualitzant-la en el marc del conjunt de l'Estat i de la UE-27. Aquesta font estadística, disponible des de l'any 2004 en què substitueix el PHOGUE, ha permès disposar de dades desagregades per als diferents estats membres i, gràcies a l'explotació detallada que ofereix l'Idescat, també per a Catalunya.

A partir de la informació anterior s'ha dut a terme una anàlisi de la renda mitjana de les llars catalanes i la seva evolució en els darrers anys, tenint en compte que les dades d'ingressos de les onades de l'ECV fan referència a les rendes percebudes pels enquestats l'any previ al corresponent a cadascuna de les onades. Aquesta anàlisi centra el contingut del següent apartat del paper, on aquesta informació és emprada com a base per a l'estudi de la distribució personal de la renda a les llars catalanes. Amb aquesta finalitat es presenta un seguit d'eines emprades de forma recurrent a la literatura, com són la Corba de Lorenz, l'Índex de Gini i la ràtio S80/20, elaborada a partir dels quintils de població i de renda d'una mostra o població. El coneixement de les dades referides als ingressos personals i familiars a partir de l'ECV ha permès tanmateix disposar d'informació sobre els llindars de pobresa tant a Catalunya com a cadascun dels estats membres de la UE-27 i, en conseqüència, poder abordar l'anàlisi del fenomen de la pobresa monetària al continent europeu. Aquest estudi constitueix l'eix del segon apartat del paper, on s'analitzen tant les taxes de risc a la pobresa en aquests territoris com la seva evolució en els darrers anys, procedint així mateix a identificar dels perfils de la pobresa a Catalunya en funció de les característiques socioeconòmiques i demogràfiques dels enquestats (edat, sexe, nivell

educatiu i activitat econòmica dels enquestats, entre d'altres). Seguidament, en el tercer apartat del paper s'analiza l'efecte de les transferències socials de caire monetari de què es val el Sector Públic per combatre la pobresa i l'exclusió social a les economies europees. En aquest sentit, s'incideix en l'estudi diferenciat de l'impacte de les pensions i de la resta de les prestacions de caire monetari, per comprovar quina és la contribució de les diferents transferències socials en la reducció del risc a la pobresa. Finalment, el darrer apartat presenta les principals conclusions de l'anàlisi efectuada en aquest paper.

1. La distribució personal de la renda a Catalunya: punt de partida

L'objectiu d'aquest apartat és descriure la distribució personal de la renda a Catalunya, quelcom que requereix del coneixement de quins són els ingressos, quines són les seves fonts i com han evolucionat en els darrers anys. La resposta a aquestes qüestions centrarà l'anàlisi de la primera secció d'aquest apartat. Seguidament, a la segona secció es procedirà a la presentació dels principals indicadors emprats a la literatura per definir la distribució personal de la renda d'una societat.

1.1. La renda mitjana de les llars catalanes: marc general, composició i evolució recent, en perspectiva comparada

Les diferents onades de l'ECV ofereixen informació exhaustiva dels ingressos anuals corrents de les llars –tant dels monetaris com dels no monetaris-. Aquest fet permet estudiar quina ha estat la distribució personal de la renda als països de la UE-27 i a Catalunya. Això no obstant, la disponibilitat de dades procedents de l'ECV a nivell de llars dificulta l'exercici de comparació entre països i dins de cadascun dels territoris, donada l'heterogeneïtat existent entre les llars tant pel que fa a la seva dimensió com pel que fa a la seva composició. Tot i que la comparació més intuïtiva seria aquella que es dugués a terme entre rendes per càpita, l'existència d'economies d'escala entre els membres de la llar recomana la utilització de les anomenades *escales d'equivalència*, que permeten convertir el nombre de membres de la llar en unitats de consum equivalent. Aquesta conversió es duu a terme mitjançant l'assignació d'unes determinades ponderacions a cada individu, de manera que la renda per unitat de consum s'obté dividint la renda total de la llar pel nombre de membres que la componen, ponderats adientment¹. Malgrat que aquesta aproximació no es troba exempta de controvèrsia, especialment pel que fa als valors emprats per dur a terme el reescalament de les rendes, és freqüent a la literatura el presentar les sèries d'ingressos en aquestes tres unitats de referència –per llar, per persona i per unitat de consum equivalent- per oferir una visió més completa de la realitat.

¹ Les *escales d'equivalència* són una mesura d'ajustament que converteix el nombre de membres que resideixen a la llar en unitats de consum, sent l'escala emprada amb més freqüència la de l'OCDE modificada. Aquesta escala atribueix un quocient a cada membre de la llar, de manera que al primer adult de catorze o més anys se li assigna un valor d'1, a la resta d'adults residents un valor de 0,5 i als menors de catorze anys se'ls confereix el valor 0,3. La renda total d'una llar es divideix pel nombre d'unitats de consum de la llar, i s'obté la renda equivalent o renda per unitat de consum.

L'any 2007, i segons les dades de l'ECV, la renda mitjana anual per unitat de consum a Catalunya va ser de 16.219 euros, un 11,6% superior al valor mitjà del conjunt de l'Estat per al mateix període (de 14.535 euros). Com es pot apreciar a la taula 1, set regions més, a part de la catalana, van assolir nivells de renda superiors a la mitjana estatal durant aquest període, sent Navarra, la Comunitat de Madrid i el País Basc aquelles on la diferència és més notable –de més de quinze punts percentuals–, mentre que en les restants (Aragó, Balears, Astúries i Cantàbria) les divergències no arriben als deu punts percentuals. Tanmateix, de la informació inclosa en aquesta taula es desprèn que:

- *La situació relativa de les diferents regions ha experimentat certes variacions durant el període analitzat.* En concret, l'evolució dels ingressos anuals a les regions espanyoles mostra un lleuger augment de les desigualtats territorials, com es desprèn de l'increment experimentat pel coeficient de variació de les rendes percebudes en qualsevulla de les tres definicions de la renda emprades. La taula 1 permet observar com el creixement més elevat d'aquest estadístic té lloc en el cas de la renda per llar, mentre que en termes d'unitat de consum l'augment del coeficient de variació ha estat només de dues dècimes. Aquest resultat és coherent amb la menor magnitud de les variacions en termes absoluts dels ingressos anuals en aquest darrer cas durant el període analitzat. Això no obstant, la dispersió en els nivells d'ingressos anuals no ha estat homogènia, ja que es va accentuar fins l'any 2006 per moderar-se posteriorment en el darrer any de la mostra.
- *L'augment global de la dispersió regional ha vingut acompanyat de canvis en la posició relativa de les comunitats autònomes en relació a la mitjana del conjunt de l'Estat.* Així, en els cinc anys analitzats Catalunya ha mostrat una tendència a convergir amb la mitjana estatal, de manera que la distància s'ha reduït en set punts percentuals en termes d'unitat de consum equivalent. Aquesta reducció de les diferències ha estat un tret compartit per algunes de les regions que actualment presenten un nivell superior de renda per habitant, com són l'Aragó, les Balears, Astúries i Cantàbria. Això no obstant, les comunitats autònomes on la renda mitjana per unitat de consum ha estat més elevada (Navarra, Madrid i País Basc) han accentuat les seves diferències entre 2003 i 2007. Tanmateix, l'evidència en aquelles regions que es situen per sota de la mitjana estatal també és mixta, destacant territoris com la Comunitat Valenciana i Castella i Lleó que han tendit a apropar-se a la mitjana del conjunt de l'Estat, mentre que d'altres com Extremadura i Múrcia s'han allunyat respecte d'aquest valor.

Taula 1. Evolució de la renda anual neta mitjana per llar, persona i unitat de consum a les comunitats autònomes espanyoles, 2003-2007¹

	Renda mitjana per llar					Renda mitjana per persona					Renda mitjana per unitat de consum				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Andalusia	18.336 (85,1)	19.343 (86,3)	20.268 (86,5)	21.087 (86,0)	22.146 (85,1)	6.027 (79,4)	6.454 (81,4)	6.859 (81,6)	7.231 (81,1)	7.743 (81,0)	9.515 (81,3)	10.117 (83,3)	10.684 (83,0)	11.254 (82,7)	11.959 (82,3)
Aragó	22.198 (103,0)	22.793 (101,7)	24.018 (102,5)	24.898 (101,5)	26.740 (102,8)	8.383 (110,4)	8.592 (108,4)	9.056 (107,8)	9.604 (107,7)	10.436 (109,2)	12.696 (108,4)	13.062 (107,5)	13.679 (106,2)	14.530 (106,7)	15.642 (107,6)
Astúries	22.414 (104,0)	23.996 (107,0)	23.695 (101,1)	23.851 (97,3)	25.895 (99,6)	8.229 (108,4)	8.837 (111,5)	9.086 (108,1)	9.299 (104,3)	10.009 (104,7)	12.440 (106,3)	13.118 (108,0)	13.528 (105,1)	13.799 (101,4)	14.916 (102,6)
Balears	23.096 (107,2)	23.854 (106,4)	26.430 (112,7)	26.837 (109,4)	26.820 (103,1)	8.601 (113,3)	8.837 (111,5)	9.913 (118,0)	10.289 (115,4)	10.438 (109,2)	13.166 (112,5)	13.432 (110,6)	15.037 (116,8)	15.496 (113,8)	15.492 (106,6)
Canàries	19.834 (92,0)	20.199 (90,1)	21.159 (90,3)	21.357 (87,1)	23.283 (89,5)	6.748 (88,9)	6.680 (84,3)	7.134 (84,9)	7.439 (83,4)	8.227 (86,1)	10.523 (89,9)	10.416 (85,7)	11.149 (86,6)	11.501 (84,5)	12.687 (87,3)
Cantàbria	24.120 (111,9)	24.479 (109,2)	25.775 (110,0)	26.156 (106,7)	27.442 (105,5)	8.085 (106,5)	8.480 (107,0)	9.071 (107,9)	9.481 (106,3)	9.770 (102,2)	12.522 (107,0)	12.964 (106,7)	13.755 (106,8)	14.434 (106,0)	14.912 (102,6)
Castella i Lleó	18.727 (86,9)	19.903 (88,8)	20.745 (88,5)	21.974 (89,6)	24.145 (92,8)	6.902 (90,9)	7.363 (92,9)	7.879 (93,8)	8.483 (95,1)	9.386 (98,2)	10.480 (89,5)	11.167 (91,9)	11.864 (92,1)	12.751 (93,7)	14.081 (96,9)
Castella-La Manxa	18.909 (87,7)	19.147 (85,4)	20.470 (87,3)	20.863 (85,1)	22.931 (88,2)	6.484 (85,4)	6.643 (83,8)	7.185 (85,5)	7.278 (81,6)	8.088 (84,6)	10.154 (86,7)	10.338 (85,1)	11.134 (86,5)	11.239 (82,6)	12.504 (86,0)
Catalunya	24.763 (114,9)	24.804 (110,6)	26.461 (112,9)	27.039 (110,3)	28.450 (109,4)	9.064 (119,4)	9.109 (114,9)	9.731 (115,8)	10.107 (113,4)	10.755 (112,5)	13.887 (118,6)	13.835 (113,9)	14.849 (115,3)	15.366 (112,9)	16.219 (111,6)
Comunitat Valenciana	20.398 (94,6)	20.132 (89,8)	21.946 (93,6)	23.598 (96,2)	24.860 (95,6)	7.350 (96,8)	7.364 (92,9)	8.132 (96,8)	8.827 (99,0)	9.423 (98,6)	11.278 (96,3)	11.302 (93,0)	12.414 (96,4)	13.411 (98,5)	14.232 (97,9)
Extremadura	16.470 (76,4)	17.630 (78,6)	17.910 (76,4)	18.751 (76,5)	19.360 (74,4)	5.653 (74,5)	6.229 (78,6)	6.203 (73,8)	6.668 (74,8)	7.008 (73,3)	8.744 (74,7)	9.501 (78,2)	9.553 (74,2)	10.266 (75,4)	10.825 (74,5)
Galícia	20.102 (93,3)	21.163 (94,4)	21.321 (91,0)	23.011 (93,8)	24.042 (92,4)	6.925 (91,2)	7.458 (94,1)	7.607 (90,5)	8.186 (91,8)	8.711 (91,1)	10.614 (90,7)	11.394 (93,8)	11.622 (90,3)	12.488 (91,7)	13.214 (90,9)
La Rioja	19.724 (91,5)	20.610 (91,9)	22.086 (94,2)	23.250 (94,8)	24.716 (95,0)	7.520 (99,1)	7.394 (93,3)	8.301 (98,8)	8.911 (99,9)	9.493 (99,3)	11.419 (97,5)	11.292 (92,9)	12.493 (97,0)	13.400 (98,4)	14.076 (96,8)
Madrid	25.493 (118,3)	27.540 (122,8)	27.718 (118,2)	29.844 (121,7)	31.783 (122,2)	9.111 (120,0)	9.515 (120,1)	9.862 (117,4)	10.726 (120,3)	11.431 (119,6)	14.059 (120,1)	14.561 (119,9)	15.126 (117,5)	16.417 (120,6)	17.539 (120,7)
Múrcia	20.554 (95,4)	20.701 (92,3)	21.025 (89,7)	22.171 (90,4)	24.020 (92,3)	6.566 (85,6)	6.700 (84,5)	7.000 (83,3)	7.521 (84,4)	8.171 (85,5)	10.382 (87,0)	10.570 (86,0)	11.077 (85,8)	11.680 (87,3)	12.684 (87,3)
Navarra	24.695 (114,6)	28.391 (126,6)	29.845 (127,3)	31.480 (128,4)	32.125 (123,5)	8.777 (115,6)	10.255 (129,4)	10.705 (127,4)	11.871 (133,1)	12.079 (126,3)	13.611 (116,3)	15.756 (129,7)	16.506 (128,2)	17.895 (131,5)	18.383 (126,5)
País Basc	23.777 (110,3)	25.217 (112,5)	26.407 (112,6)	27.134 (110,6)	29.163 (112,1)	8.728 (115,0)	9.495 (119,8)	9.995 (118,9)	10.493 (117,7)	11.526 (120,6)	13.268 (113,3)	14.266 (117,4)	15.103 (117,3)	15.761 (115,8)	17.129 (117,8)
Ceuta i Melilla	21.851 (101,4)	23.791 (106,1)	23.590 (100,6)	24.363 (99,3)	28.310 (108,8)	6.971 (91,8)	7.815 (98,6)	7.693 (91,6)	7.837 (87,9)	8.790 (91,9)	10.715 (91,5)	12.158 (100,1)	12.092 (93,9)	12.236 (89,9)	13.984 (96,2)
Mitjana estatal	21.551 (100,0)	22.418 (100,0)	23.442 (100,0)	24.525 (100,0)	26.010 (100,0)	7.591 (100,0)	7.925 (100,0)	8.403 (100,0)	8.916 (100,0)	9.560 (100,0)	11.708 (100,0)	12.149 (100,0)	12.877 (100,0)	13.613 (100,0)	14.535 (100,0)
Coefficient de variació (%)	12,0	13,4	13,5	13,5	12,7	14,3	15,3	15,6	16,2	14,8	13,8	14,5	14,9	15,3	14,0

 Nota: ¹ dades en euros corrents. En parèntesi, percentatge respecte de la mitjana estatal de cada any. Font: ECV, 2004-2008 (INE).

- D'acord amb les dades de la taula anterior, a Catalunya el quocient dels ingressos anuals ha disminuït en més de cinc punts percentuals entre 2003 i 2007, depenent de les unitats de mesura emprades (5,5 punts en el cas dels ingressos per llar, 7,0 punts quan es mesura en unitats de consum equivalent). En aquest punt, convé assenyalar que Catalunya és una de les poques regions juntament amb Balears, La Rioja i Múrcia on l'evolució de les rendes corregides per les escales d'equivalència ofereix un deteriorament més accentuat del que s'observa en termes de llars. En canvi, a d'altres comunitats autònomes com Galícia, Madrid, Navarra o Extremadura la situació és la contrària, i un cop s'aplica la correcció dels ingressos per llar mitjançant les escales d'equivalència s'obté una millora de la posició relativa respecte de la mitjana estatal. Com es pot observar, l'elecció d'una o altra unitat de mesura esdevé un aspecte crític de l'anàlisi ja que dona lloc a resultats diferents i, per tant, pot esbiaixar les conclusions extretes.

Des d'una òptica europea, la taula 2 mostra com Catalunya es troba situada en una posició intermèdia en el rànquing dels estats membres europeus, per darrere d'Alemanya i França però amb un nivell d'ingressos anuals considerablement superior als dels països de l'Europa de l'Est, de recent adhesió, i al d'altres països presents al marc europeu des de fa més de vint anys com Itàlia, Portugal i Grècia. Tanmateix, la situació relativa de Catalunya sembla més favorable que la del conjunt de l'Estat espanyol, tot i que les grans tendències seguides en ambdós territoris són força semblants.

En termes de paritat de poder adquisitiu, el nivell de renda per unitat de consum un cop aplicada aquesta correcció assoleix l'any 2007, en el cas català, els 17.554 euros anuals en termes mitjans, retallant distàncies amb alguns dels països capdavanters europeus com Alemanya, França i Suècia. Tanmateix, l'aplicació de les paritats de poder de compra permet reduir les diferències existents entre el conjunt de l'Estat i els darrers països, si bé la distància existent en aquest cas és més elevada donat el menor nivell de renda per unitat de consum equivalent en el cas espanyol (de 15.731 euros anuals).

Amb tot, les conclusions que es desprenen de les dades anteriors han de ser preses amb cura, en tant que fan referència al conjunt de la població i, en conseqüència, amaguen diferències entre els individus, en funció de les seves característiques demogràfiques, econòmiques i socials. En aquest sentit, a la taula 2 es presenten les dades corresponents al nivell de renda mitjana per unitat de consum equivalent als estats membres de la UE-27 i Catalunya l'any 2007 per a alguns col·lectius d'especial rellevància en l'estudi de la pobresa i l'exclusió social: els joves menors de 16 anys, la població de més de 64 anys i la desagregació del total per sexes.

Taula 2. Renda anual neta mitjana per unitat de consum als estats membres de la UE-27 i a Catalunya, 2007

	Renda mitjana (total població)				Renda mitjana per edats				Renda mitjana per sexe			
	Euros		% de la UE-27		< 16 anys		> 64 anys		Dona		Home	
					PPA	% de la UE-27	PPA	% de la UE-27	PPA	% de la UE-27	PPA	% de la UE-27
Alemanya	21.027	124,5	20.403	120,8	18.904	118,4	18.432	122,1	19.928	121,1	20.895	120,4
Àustria	21.340	126,3	21.043	124,6	18.926	118,6	20.070	133,0	20.527	124,8	21.583	124,4
Bèlgica	19.979	118,3	18.791	111,2	18.309	114,7	14.743	97,7	18.309	111,3	19.288	111,1
Bulgària	2.662	15,8	5.723	33,9	5.430	34,0	4.075	27,0	5.597	34,0	5.857	33,7
Catalunya	16.219	96,0	17.554	103,9	16.729	104,8	14.357	95,1	16.819	102,2	18.012	103,8
Dinamarca	26.030	154,1	18.905	111,9	18.549	116,2	15.330	101,6	18.546	112,7	19.272	111,0
Eslovàquia	5.178	30,6	7.276	43,1	6.653	41,7	5.983	39,6	7.120	43,3	7.453	42,9
Eslovènia	11.706	69,3	15.037	89,0	14.781	92,6	13.221	87,6	14.796	89,9	15.286	88,1
Espanya	14.535	86,0	15.731	93,1	14.866	93,1	12.959	85,9	15.451	93,9	16.018	92,3
Estònia	6.333	37,5	8.852	52,4	8.986	56,3	6.132	40,6	8.495	51,6	9.273	53,4
Finlàndia	21.815	129,1	17.808	105,4	16.949	106,2	14.160	93,8	17.387	105,7	18.248	105,1
França	19.995	118,4	18.469	109,3	16.869	105,7	18.566	123,0	18.158	110,4	18.798	108,3
Grècia	12.764	75,6	14.279	84,5	14.253	89,3	12.485	82,7	14.093	85,7	14.470	83,4
Holanda	22.233	131,6	21.511	127,3	20.261	126,9	18.942	125,5	21.165	128,6	21.862	126,0
Hongria	4.830	28,6	7.307	43,3	6.551	41,0	7.264	48,1	7.211	43,8	7.413	42,7
Irlanda	26.664	157,8	21.217	125,6	20.070	125,7	17.091	113,2	20.972	127,5	21.463	123,7
Itàlia	17.724	104,9	17.065	101,0	15.402	96,5	15.726	104,2	16.543	100,6	17.618	101,5
Letònia	5.942	35,2	9.024	53,4	8.969	56,2	6.180	40,9	8.688	52,8	9.418	54,3
Lituània	4.944	29,3	8.292	49,1	7.827	49,0	6.523	43,2	8.013	48,7	8.614	49,6
Luxemburg	35.362	209,3	31.463	186,2	29.119	182,4	29.682	196,7	30.815	187,3	32.122	185,1
Malta	10.621	62,9	14.482	85,7	12.923	81,0	11.309	74,9	14.255	86,6	14.710	84,8
Polònia	4.938	29,2	7.755	45,9	7.294	45,7	7.076	46,9	7.665	46,6	7.851	45,2
Portugal	10.274	60,8	12.150	71,9	11.400	71,4	10.790	71,5	12.013	73,0	12.295	70,8
Regne Unit ¹	26.276	155,5	23.252	137,6	21.462	134,5	17.703	117,3	22.546	137,0	23.974	138,1
Rep. Txeca	6.803	40,3	10.899	64,5	10.243	64,2	8.660	57,4	10.648	64,7	11.162	64,3
Romania	2.325	13,8	3.782	22,4	3.288	20,6	3.196	21,2	3.736	22,7	3.830	22,1
Suècia	21.478	127,1	18.303	108,3	17.388	108,9	14.852	98,4	17.983	109,3	18.631	107,3
Xipre	18.845	111,5	21.316	126,2	20.627	129,2	15.402	102,0	21.059	128,0	21.578	124,3

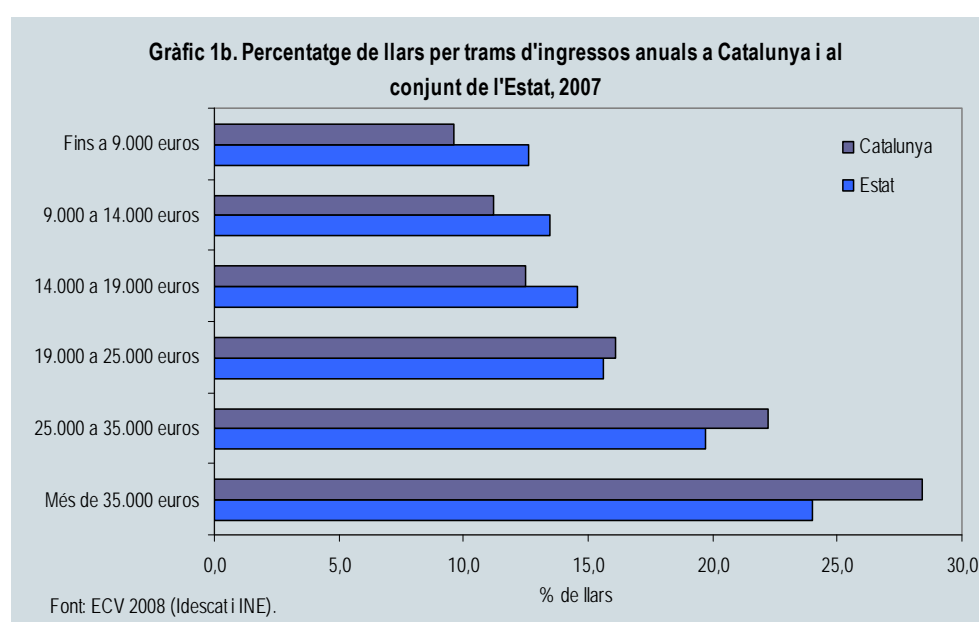
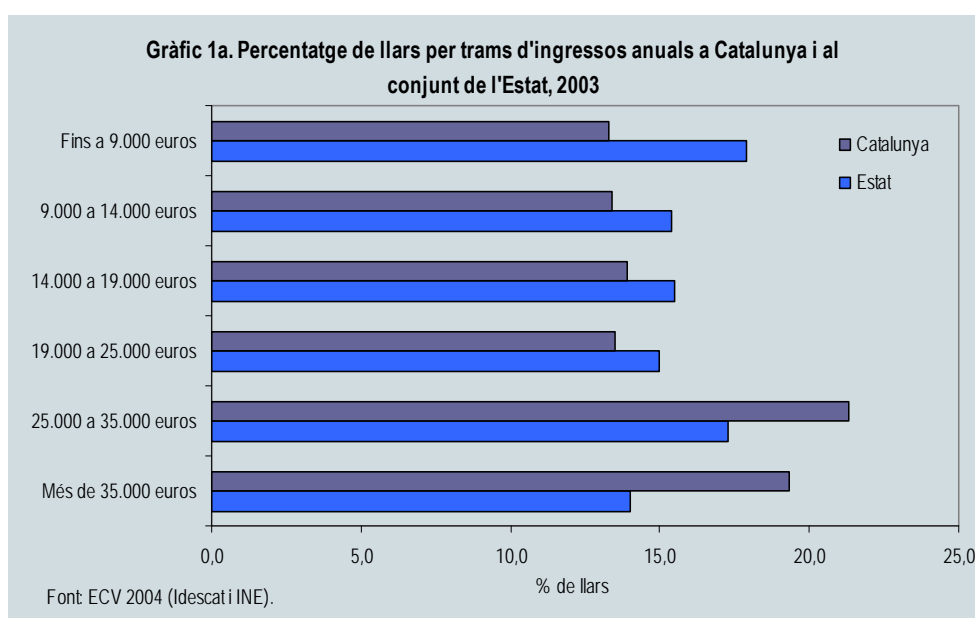
 Notes: ¹ dades provisionals. Font: ECV, 2008 (Eurostat i Idescat).

Les dades d'aquesta taula permeten assenyalar que l'any 2007:

- *La meitat dels estats membres de la UE-27 han presentat un nivell d'ingressos anuals inferior a la mitjana de l'àrea*, tant si la comparació es fa en euros corrents o en paritats de poder de compra. Això no obstant, les dades de la taula 2 mostren com la distància respecte de la mitjana europea es redueix de forma notable en el darrer supòsit. Val a dir que en el cas català la millora que s'assoleix és considerable, ja que aquesta regió passa de trobar-se en el 96% de la renda anual mitjana de la UE-27 en euros corrents a situar-se en el 103,9% en paritats de poder adquisitiu. En canvi, tot i ser igualment substancial la millora experimentada en el conjunt estatal, en aquest darrer cas no es supera la mitjana europea pel que fa als ingressos anuals en cap de les dues mesures.
- *Per edats, els col·lectius de població jove i de gent gran van assolir nivells de renda anual situats per sota de la mitjana de cada territori*. Així, per exemple, els ingressos anuals dels menors de 16 anys a Catalunya ascendeixen a 16.279 euros i els de les persones majors de 64 anys a 14.357 euros, dada inferior a la mitjana del total de la població, que es situa en els 17.554 euros. En el conjunt de l'Estat espanyol també s'obtenen diferències força semblants, si bé en tots els casos els nivells de renda són inferiors als equivalents en el cas català.
- *El nivell de renda anual dels joves menors de setze anys es situa per sota de la mitjana europea a la meitat dels estats de la UE-27*. La situació és més complicada en aquells països de l'Est europeu, de recent adhesió, i als del sud d'Europa, si bé els joves italians, eslovens i espanyols presentarien, segons les dades de l'ECV, ingressos anuals propers a la mitjana de la UE-27. En aquest sentit, Catalunya es situaria 4,8 punts percentuals per sobre del promig europeu.
- *La població de més de 64 anys presenta nivells de renda equivalent inferiors als de les persones d'edat més jove*, llevat d'excepcions on succeeix tot el contrari (Àustria, França, Hongria, Itàlia i Luxemburg). Les diferències més petites entre els col·lectius de gent jove i de gent gran es concentren a Alemanya i a Itàlia, mentre que la diferència més accentuada és la corresponent a Xipre, on els menors de 16 anys disposarien, en termes mitjans, de 20.627 euros en paritats de poder adquisitiu, més de cinc mil euros superior a allò de què disposarien els majors de 64 anys. D'acord amb les dades de l'ECV, Catalunya i el conjunt estatal es situarien en un terme mitjà entre els dos extrems anteriors.
- *Per sexes, les dones presenten en tots els països de la UE-27 uns nivells de renda mitjana per any inferiors als homes*. En aquest sentit, Catalunya no és una excepció, i l'any 2007 les dones cobraven en termes mitjans un 6,6% menys (16.819 euros) que els homes (18.012 euros). No obstant això, aquest *gap* de gènere varia considerablement en els diferents estats membres de la Unió. Les diferències més notables s'assoleixen a països com el Regne Unit i Luxemburg, mentre que als estats de l'Est d'Europa els ingressos per sexes són força més semblants. D'altra banda, convé assenyalar que en tots els països de la UE-27 els homes

perceben uns ingressos anuals que, en termes mitjans, superen el valor mitjà de la seva població. En aquest sentit, Catalunya i el conjunt de l'Estat s'emmarquen en aquesta tendència generalitzada.

Una anàlisi més acurada de l'evolució dels ingressos mostra com entre l'any 2003 i el 2007 la proporció de llars situades en el tram de renda més elevat ha tendit a augmentar en el territori català. Cal tenir en compte, però, que aquests resultats poden estar esbiaixats a l'alça per l'efecte preus. Amb tot, els gràfics 1a i 1b mostren com el percentatge de llars amb ingressos anuals superiors als 35.000 euros a Catalunya va passar del 19,3% del total de les llars catalanes el 2003 al 28,4% l'any 2007, augment que ha tingut lloc en detriment dels segments de llars de menor nivell de renda. En el conjunt de l'Estat també s'ha experimentat un desplaçament en el nombre de llars cap al tram de renda més elevada, si bé la proporció d'aquestes és inferior a aquella assolida en el cas català.

En aquest punt, sembla interessant aprofundir en el coneixement del perfil de les llars que es situen en cadascun dels dos grups extrems, el de renda més elevada (més de 35.000 euros anuals) i el de menors ingressos (per sota dels 9.000 euros). Aquesta anàlisi és interessant per a poder definir quins són els trets diferencials de les llars que presenten un major risc a la pobresa, informació essencial per al disseny de les polítiques públiques de lluita contra les desigualtats econòmiques. Pel que fa al col·lectiu de rendes més elevades, les dades de la taula 3 mostren com tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat la llar tipus seria aquella en què la persona de referència és un home, d'edat adulta (entre els 30 i els 64 anys) i amb un nivell d'estudis mitjà-alt (segon cicle de secundària o superior). Tanmateix, es tracta de nuclis familiars on el cap de família és un membre actiu en el mercat laboral, generalment ocupat per compte d'altri. La informació disponible sembla indicar que aquest perfil no hauria variat durant el període per al qual es disposa de dades (2003-2007).

Taula 3. Percentatge de llars amb renda mitjana anual superior a 35.000 euros a Catalunya i al conjunt de l'Estat segons les característiques de la persona de referència (2003-2007)

	Catalunya		Conjunt de l'Estat	
	2003	2007	2003	2007
Per sexe				
Homes	21,7	31,5	15,8	25,9
Dones	14,2	24,0	10,1	20,9
Per edat				
De 16 a 29 anys	13,5	14,4	6,8	15,9
De 30 a 44 anys	20,1	33,7	14,2	25,9
De 45 a 64 anys	27,7	39,0	21,7	34,2
De 65 o més anys	8,8	11,2	5,7	9,7
Segons el nivell educatiu				
Educació primària o inferior	9,2	14,4	5,7	11,8
Educació secundària 1r cicle	14,7	22,2	9,6	17,7
Educació secundària 2n cicle	23,1	33,4	16,2	27,7
Educació superior	36,4	47,6	31,6	44,1
Relació amb l'activitat				
Actiu	25,6	36,2	18,5	30,9
Ocupat	26,5	37,0	19,7	32,4
Assalariat	28,9	39,5	21,7	35,3
Empresari	15,6	27,0	10,5	19,9
Aturat	- ¹	- ¹	3,3	11,4
Inactiu	12,1	15,5	7,7	14,5
Jubilat	10,4	14,7	8,3	14,2
Altres situacions d'inactivitat	15,7	16,8	6,8	14,8
Total població amb renda > 35.000 euros	19,3	28,4	14,0	24,0

Nota: ¹ dades no significatives estadísticament. Font: ECV, 2004 i 2008 (Idescat i INE).

Per la seva banda, la taula 4 recull la informació més rellevant sobre les llars amb un nivell d'ingressos anuals més baix en el període analitzat. D'acord amb l'ECV, l'any 2007 un 9,6% de les llars catalanes presentaven, en termes mitjans, una renda total inferior als 9.000 euros, percentatge inferior a l'enregistrat el mateix any a la mitjana de l'Estat espanyol (12,6%) i també inferior al de l'any 2003. Així doncs, es tracta

d'una proporció no menyspreable però sí descendent en els anys aquí analitzats, tret comú tant a Catalunya com al conjunt estatal.

Taula 4. Percentatge de llars amb renda mitjana anual igual o inferior a 9.000 euros a Catalunya i al conjunt de l'Estat segons les característiques de la persona de referència (2003-2007)

	Catalunya		Conjunt de l'Estat	
	2003	2007	2003	2007
Per sexe				
Homes	8,7	6,9	13,6	9,2
Dones	23,3	13,7	26,7	18,2
Per edat				
De 16 a 29 anys	5,2	9,9	15,7	9,8
De 30 a 44 anys	6,4	6,1	9,7	6,9
De 45 a 64 anys	8,7	6,1	10,5	8,5
De 65 o més anys	28,7	19,2	35,5	25,7
Segons el nivell educatiu				
Educació primària o inferior	27,5	15,4	32,6	21,6
Educació secundària 1r cicle	9,3	-	14,4	10,7
Educació secundària 2n cicle	11,7	-	12,5	7,2
Educació superior	-	-	5,9	5,0
Relació amb l'activitat				
Actiu	7,1	5,8	9,9	6,6
Ocupat	6,6	5,8	8,2	5,8
Assalariat	3,4	-	5,1	3,1
Empresari	20,8	15,5	22,2	17,5
Aturat	- ¹	- ¹	31,8	16,8
Inactiu	26,4	16,1	31,6	20,9
Jubilat	24,8	13,2	29,7	17,8
Altres situacions d'inactivitat	29,5	20,8	34,2	24,7
Total població amb renda ≤ 9.000 euros	13,3	9,6	17,9	12,6

Nota: ¹ dades no significatives estadísticament. Font: ECV, 2004 i 2008 (Idescat i INE).

El perfil de llar tipus de menor nivell de renda tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat es caracteritza per unitats familiars on la persona de referència és una dona (el percentatge de dones en aquest col·lectiu duplica al dels homes), constituït fonamentalment per gent gran, de 65 o més anys, i amb un nivell d'estudis de primària o inferior –incloent la població sense cap mena de formació. Tanmateix, les llars on la persona de referència és algú en situació d'inactivitat tenen possibilitats més elevades de trobar-se en aquest tram de rendes més baixes. Així, gairebé una de cada cinc llars catalanes on la persona de referència es troba en situació d'inactivitat respecte del mercat laboral percepc uns ingressos de mitjana inferiors als 9.000 euros anuals.

De la informació anterior es desprèn que una de les variables més rellevants en la determinació del nivell de renda de les llars és l'activitat econòmica dels individus, això és, la situació laboral dels seus membres. Aquesta variable és molt rellevant en tant que una part important dels ingressos dels membres de cada llar prové, d'una banda, dels rendiments del treball i, de l'altra, de les prestacions públiques –enteses aquestes com a pensions i altres prestacions de tipus monetari percebudes d'acord

amb la normativa establerta i les característiques dels subjectes. En aquest sentit, sembla adient completar l'anàlisi encetat en aquest apartat aprofundint en l'estudi de la composició dels ingressos anuals que perceben els individus, donada la seva rellevància a l'hora de determinar la distribució final de la renda entre les llars. Aquesta anàlisi és possible en el cas català gràcies a la disponibilitat de les dades de l'ECV, desagregades per tipologia d'ingressos tant a nivell personal com per al total de les llars.

Des d'un punt de vista personal, les dades de l'ECV mostren com a Catalunya més de la meitat de les persones perceben ingressos provinents de rendiments del treball l'any 2007. Així, la taula 5 permet apreciar com els rendiments del treball per compte aliè van assolir, en termes nets, els 17.618 euros anuals de mitjana, un 18,6% per sobre de la corresponent el mateix període al conjunt de l'Estat espanyol (14.849 euros per any), mentre que el percentatge de perceptors de rendiments del treball per compte propi és minoritari. D'altra banda, la desagregació de la informació per sexes permet mostrar l'existència de diferències en els imports dels rendiments del treball percebuts, sent més elevats en el col·lectiu masculí que en el femení. Això no obstant, cal prendre amb cautela els resultats d'aquesta comparació, donat que aquestes diferències poden ser resultat de diversos factors inherents a les característiques socioeconòmiques i demogràfiques dels individus objecte d'anàlisi. Així doncs, qualsevol comparació entre subgrups de la població en funció de l'edat, sexe, activitat econòmica o altres variables semblants estarà subjecte a un efecte composició que dificulta la comparació en termes homogenis, tot esbiaixant les conclusions a extreure.

Pel que fa a la resta d'ingressos personals, l'ECV ofereix informació sobre l'evolució de les principals prestacions públiques de caire monetari percebudes pels individus que componen les llars. D'acord amb les dades disponibles, una part important de la població es declara perceptora d'alguna d'aquestes prestacions. Així, en el cas català, prop d'un 20% dels individus enquestats era perceptor de pensions de vellesa l'any 2007. Igualment rellevants són els subsidis d'atur, que en aquest any percebia un 3,8% de la població, percentatge que s'espera sigui superior enguany donat el deteriorament de l'activitat d'ençà l'inici de la crisi econòmica, i les pensions i ajuts d'invalidesa, que d'acord amb la darrera onada de l'ECV perceben el 2,2% dels enquestats. Finalment, les pensions de viduïtat i els ajuts concedits amb motiu d'una malaltia o per a la realització d'estudis restarien en un segon plànol, donada la menor proporció de perceptors d'aquests ajuts en relació a la resta de transferències socials. Això no obstant, les dades que s'exposen a la taula 5 s'han de prendre amb cura en tant que es corresponen a imports mitjans dels individus enquestats i, per tant, es troben subjectes a efectes composició.

Taula 5. Composició dels ingressos anuals nets mitjans per persona a Catalunya i al conjunt de l'Estat, 2007¹

	Catalunya			Conjunt de l'Estat		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
Rendiments del treball						
Per compte aliè	17.618 (51,1)	21.917 (56,0)	13.226 (47,0)	14.849 (51,0)	16.843 (57,8)	12.348 (44,4)
Per compte propi	2 ²	2 ²	2 ²	10.626 (7,8)	11.731 (10,7)	8.376 (5,0)
Prestacions públiques						
Per atur	6.021 (3,8)	3 ³	3 ³	4.131 (5,6)	4.712 (5,7)	3.543 (5,4)
Per vellesa	10.755 (20,0)	12.778 (21,0)	8.832 (19,1)	10.618 (18,0)	12.526 (19,7)	8.416 (16,4)
Per viduitat	7.768 (1,1)	3 ³	8.185 (1,8)	6.833 (1,3)	5.441 (0,3)	7.043 (2,2)
Per malaltia	3.920 (0,8)	3 ³	3 ³	4.509 (1,5)	5.183 (1,5)	3.818 (1,4)
Per invalidesa	9.834 (2,2)	11.584 (2,7)	7.015 (1,7)	8.211 (2,4)	9.148 (3,1)	6.461 (1,6)
Ajuts per a estudis	1.417 (0,9)	3 ³	3 ³	1.514 (1,6)	1.777 (1,5)	1.287 (1,7)

Nota: ¹ dades en euros corrents. En parèntesi, percentatge d'enquestats perceptors de cada tipologia d'ingrés; ² camp sense repostar; ³ dada estadísticament no significativa. Font: ECV 2008 (INE).

D'altra banda, la comparació de les dades catalanes amb les corresponents al conjunt de l'Estat permet assenyalar l'existència d'algunes diferències entre ambdós territoris pel que fa a l'import mitjà dels ingressos personals. En concret, els imports mitjans corresponents als rendiments del treball i la pràctica totalitat de les prestacions de caire públic (llevat dels ajuts per malaltia i per cursar estudis) són més elevats en el cas català que en a l'Estat. Això no obstant, cal tenir present que aquests resultats es veuen condicionats per les diferències en la composició de la població en ambdós territoris, fet que obliga a interpretar les diferències territorials amb cautela.

A la informació anterior sobre els ingressos personals caldria afegir els recursos per als quals només es disposa d'informació agregada a nivell de llar provinent de l'ECV. En aquest sentit, la taula 6 recull aquestes dades d'ingressos mitjans per a l'any 2007 a Catalunya i al conjunt estatal. Com es pot apreciar en aquesta taula, una de cada cinc llars catalanes es declarava perceptora de rendiments del capital² (el 21,6% de les llars enquestades), mentre que a la mitjana estatal aquesta proporció és superior –una de cada tres llars. Això no obstant, els ingressos anuals nets percebuts en aquest concepte per les llars catalanes dupliquen, en termes mitjans, als de l'Estat. En canvi, les diferències en termes de rendes de la propietat, que comprenen els ingressos procedents del lloguer d'una propietat o terreny, són proporcionalment més baixes, tant pel que fa al percentatge de perceptors com a la magnitud mitjana percebuda per aquest concepte.

² L'ECV inclou com a rendiments del capital mobiliari els ingressos derivats d'interessos, dividendes i guanys d'inversions de capital en empreses no constituïdes en societat.

Taula 6. Composició dels ingressos anuals nets mitjans per llar a Catalunya i al conjunt de l'Estat, 2007¹

	Catalunya	Conjunt de l'Estat
Rendiments dels factors productius		
Del capital	1.187 (21,6)	653 (33,2)
De la propietat	8.743 (6,5)	6.688 (6,3)
Prestacions públiques		
De protecció a la família	2.196 (5,3)	2.355 (4,2)
Ajuts a l'habitatge	- ²	2.155 (1,0)
Ingressos d'assistència social	2.345 (1,4)	2.692 (0,8)
Altres ingressos de la llar		
Transf. d'altres llars (rebudes)	3.921 (4,0)	4.429 (2,6)
Transf. d'altres llars (pagades)	-3.375 (7,0)	-3.503 (6,1)
Ingressos de menors de 16 anys	1.499 (1,8)	797 (2,0)

Notes: ¹ dades en euros corrents. En parèntesi, percentatge de llars perceptores de cada tipologia d'ingrés. ² Dades no significatives estadísticament. Font: ECV 2008 (INE).

Entre les altres fonts d'ingressos de les llars, cal destacar les prestacions públiques de protecció a la família, que comprenen tot tipus d'ajuts a les llars per a la criança dels fills i d'altres familiars, com són les prestacions de manteniment de la renda en cas de part, l'assignació per naixement, les prestacions del permís de maternitat (i també de paternitat) i el subsidi familiar per fill, entre d'altres. En concret, un 5,3% de les llars catalanes es declaraven perceptores l'any 2007 d'aquest tipus d'ingressos, dada lleugerament superior, en termes mitjans, a la del conjunt estatal (4,2%). La quantia mitjana de tots aquests ajuts era superior a dos mil euros en ambdós territoris, nivell semblant al dels ingressos en concepte d'assistència social i d'ajut a l'habitatge, percebuts per una proporció menor de llars.

Més rellevants pel que fa a la seva magnitud i nombre de llars perceptores són les transferències percebudes d'altres llars, que comprenen els imports derivats de les pensions de manutenció i ajuts als fills, així com els ajuts periòdics procedents de llars residents en altres països. A Catalunya, el nombre de llars perceptores d'aquests ingressos era d'un 4%, més d'un punt superior al conjunt estatal, si bé cal destacar que la quantia era lleugerament superior en aquest darrer cas. En canvi, la partida d'ingressos dels menors de 16 anys mostra un comportament oposat a aquestes transferències, i tot i que la proporció de llars enquestades amb subjectes d'aquesta edat és menor a Catalunya que al conjunt de l'Estat, les rendes brutes percebudes per aquests són força superiors en el primer territori.

Finalment, la taula 6 també mostra l'import de les transferències de caire monetari que paguen, periòdicament, a les altres llars. Com es pot apreciar, la quantia mitjana de les transferències netes —és a dir, de la diferència entre les rebudes i les pagades— és positiva en ambdues economies, amb uns imports molt semblants en tots dos casos. Això no obstant, la magnitud en termes mitjans d'aquestes quanties és inferior a la de les prestacions públiques i, especialment, a la de les rendes de la propietat.

1. 2. Les desigualtats econòmiques a Catalunya: anàlisi i evolució dels principals indicadors de la distribució personal de la renda

Seguint amb l'estudi de les desigualtats econòmiques encetat en la secció anterior, es fa necessari disposar d'eines que permetin aproximar de forma senzilla però a l'hora robusta —estadísticament parlant— les desigualtats econòmiques derivades d'una distribució personal de la renda donada. La literatura presenta diversos indicadors sintètics elaborats amb aquesta doble finalitat, els quals permeten conèixer, d'una banda, com es distribueixen els ingressos en una societat en un moment concret del temps (visió estàtica) i, de l'altra, com han evolucionat entre dos períodes (enfocament dinàmic), permetent comparar les seves magnituds entre territoris. Entre aquestes eines, les més freqüents són l'índex de Gini, la corba de Lorenz i les *share ratios* com la S80/20. Seguidament es descriurà cadascun d'aquests instruments i s'analitzaran els resultats que ofereixen actualment en el cas català, en perspectiva comparada.

En relació al primer dels indicadors esmentats, l'índex de Gini és un dels indicadors sintètics més emprats en les anàlisis de la distribució personal de la renda. Es tracta d'un estadístic que mesura el grau de desigualtat que una distribució d'una variable contínua, i ha estat tradicionalment emprat per mesurar la desigualtat monetària. Per al càlcul d'aquest indicador es sumen les diferències absolutes entre cada parell de rendes de la distribució, un cop ordenada la població en funció de la variable renda en ordre creixent, aplicant la següent fórmula de càlcul:

$$G_t = \sum_{i=1}^N (y_{i,t} \cdot x_{i-1,t} - y_{i-1,t} \cdot x_{it}) \quad [1]$$

On G_t és l'índex de Gini per a un any concret t i x_{ii} i y_{ii} són, respectivament, els percentatges de població i de renda que acumulen els intervals del primer al i -èsim en l'any t .

Pel que fa a la seva interpretació, una disminució en el valor de l'índex de Gini pot ser interpretada com una reducció en la desigualtat econòmica, i a l'inrevés en els supòsits en què aquest augmenti. Un dels avantatges d'aquest indicador és el fet que el seu rang de valors possibles es troba afitat entre zero i la unitat, tot i que també és freqüent expressar-lo com a percentatge i, per tant, podent adoptar valors entre 0 i 100. Així, aquest índex prendria el valor 0 en el supòsit hipotètic de màxima equitat, supòsit en què tothom percebria els mateixos ingressos, això és, l'equidistribució.

Pel contrari, quan les desigualtats són màximes, aquest indicador adopta el valor de la unitat -de cent, si s'expressa en percentatges. Un altre avantatge d'aquest indicador és que permet la comparació tant entre territoris de diferent població com en perspectiva temporal, possibilitant així una anàlisi que palesa l'augment o la disminució de la desigualtat econòmica al llarg del temps.

La taula 7 recull els valors de l'índex de Gini calculat per als països de la UE-27 i per a Catalunya, per al període 1999-2007. Com es pot apreciar la magnitud que assoleix aquest indicador en el cas català (29) és inferior a l'enregistrada a la mitjana de la Unió i al corresponent al conjunt estatal (31, en ambdós casos), i molt propera al de països capdavanters europeus com Alemanya (30) o França (28). D'acord amb aquestes dades, l'economia catalana presentaria una distribució de la renda més igualitària que alguns estats membres de la UE-27 com Letònia (38), Portugal i Romania (36) o el Regne Unit (34). En canvi, les desigualtats econòmiques a Catalunya serien més accentuades que a alguns estats de l'Europa de l'Est com Eslovènia (23) i Eslovàquia (24) i que a Suècia (24), per exemple.

Taula 7. Indicadors bàsics de distribució de la renda per als estats membres de la UE-27 i Catalunya, 1999-2007

	Índex de Gini			Ràtio S80/20		
	1999	2003	2007	1999	2003	2007
Alemanya	25	-	30	3,5	-	4,8
Àustria	24	26	26	3,4	3,8	3,7
Bèlgica	30	26	28	4,3	3,9	4,1
Bulgària	25	26	36	3,7	4,0	6,5
Catalunya	-	29	29	-	4,8	4,8
Dinamarca	-	24	25	-	3,4	3,6
Eslovàquia	-	-	24	-	-	3,4
Eslovènia	22	-	23	3,2	-	3,4
Espanya	32	31	31	5,4	5,1	5,4
Estònia	36	37	31	6,3	7,2	5,0
Finlàndia	24	25	26	3,3	3,5	3,8
França	28	28	28	4,2	4,2	4,2
Grecia	33	33	33	5,8	5,9	5,9
Holanda	29 ¹	-	28	4,1 ¹	-	4,0
Hongria	26	-	25	3,3	-	3,6
Irlanda	30	32	30	4,7	5,0	4,5
Itàlia	29	33	31	4,8	5,7	5,1
Letònia	34	-	38	5,5	-	7,3
Lituània	31	-	34	5,0	-	5,9
Luxemburg	26	26	28	3,7	3,9	4,1
Malta	30	-	27	4,6	-	4,0
Polònia	30	-	32	4,7	-	5,1
Portugal	36	38	36	6,4	6,9	6,1
Regne Unit	32	-	34 ¹	5,2	-	5,6 ¹
Rep. Txeca	-	-	25	-	-	3,4
Romania	29	31	36	4,5	4,8	7,0
Suècia	-	23	24	-	3,3	3,5
Xipre	-	-	28	-	-	4,1
UE-27	-	-	31¹	-	-	5,0¹

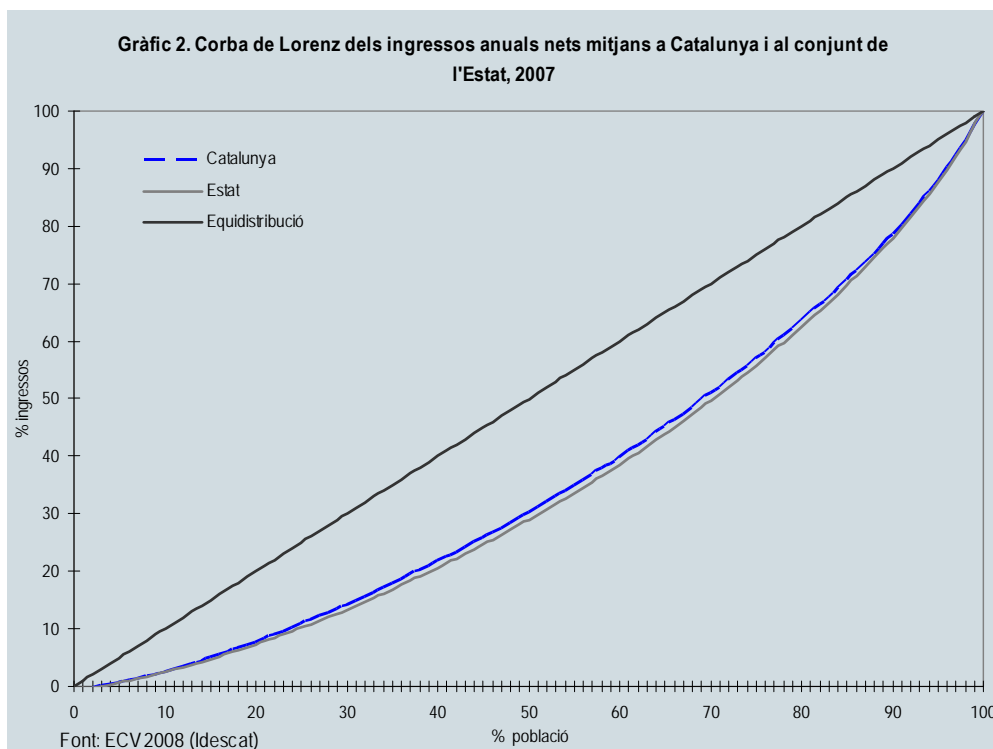
Nota: ¹ dades provisionals. Font: ECV 2004 i 2008 (Idescat i INE) i Eurostat.

D'altra banda, cal tenir present que tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat no s'observen canvis significatius en l'evolució d'aquest indicador en els darrers anys, mantenint-se a l'igual que ha succeït a estats membres com França i Grècia. Això no obstant, la tendència majoritària als estats membres de la UE-27 s'adreça cap a un increment de les desigualtats, sent especialment notables els increments enregistrats en alguns dels estats de recent adhesió com Letònia, Romania i Bulgària, així com a països capdavanters de la Unió com Alemanya. Només una minoria d'estats, entre ells Estònia, Holanda i Hongria, haurien assolit reduccions de les desigualtats entre 1999 i 2007.

Seguint amb l'índex de Gini, val a dir que aquest indicador té una correspondència geomètrica amb la segona de les mesures de síntesi assenyalades, la corba de Lorenz, ja que el seu valor coincideix amb la superfície compresa entre aquesta corba i la recta d'equidistribució, dividida entre l'àrea total sota l'esmentada recta. D'aquesta manera, com més propera sigui la corba de Lorenz a la diagonal de l'equidistribució de la renda, el valor de l'índex de Gini serà menor. Generalment, l'anàlisi gràfica que permet dur a terme aquesta corba se sol dur a terme en perspectiva comparada, de manera que se solen representar dues o més corbes en uns mateixos eixos per poder comparar el nivell de desigualtats econòmiques existents en uns territoris concrets.

En el cas que ens ocupa, sembla interessant poder construir i comparar la corba de Lorenz de Catalunya amb la del conjunt d'Espanya, per poder analitzar en termes relatius el grau de desigualtats econòmiques existents a cadascun d'aquests territoris. La disponibilitat de dades de l'ECV referents a la mitjana dels ingressos anuals de les llars catalanes ha permès construir la corba de Lorenz de Catalunya i del conjunt de l'Estat per a l'any 2007, com es pot apreciar al gràfic 2.

Com es pot apreciar, la corba de Lorenz de l'economia catalana l'any 2007 és molt semblant a la del conjunt de l'Estat, si bé és més propera a la línia diagonal que marca l'equidistribució. Això vol dir que el grau de desigualtat en la distribució de la renda és lleugerament menor a Catalunya que a la mitjana estatal, fet que ve a confirmar les tendències assenyalades en l'anàlisi de l'índex de Gini que reflectia uns valors més baixos d'aquest darrer indicador per a l'economia catalana en relació al conjunt estatal.

Finalment, un darrer tipus d'indicadors emprats de forma recurrent a la literatura per a l'anàlisi de les desigualtats en la distribució de la renda són les *share ratios*. Aquests estadístics mesuren les inequitats econòmiques mitjançant el còmput de quocients entre els centils. La ràtio més emprada és la S80/20, que s'interpreta com la renda que obtenen els individus del quintil superior, és a dir, el 20% de la població amb un nivell econòmic més alt, en relació amb els de l'inferior. La disponibilitat de dades microeconòmiques a l'ECV ha permès calcular el valor d'aquesta ràtio per als diferents estats membres de la UE-27 i per a Catalunya per a les diferents onades. Les tres darreres columnes de la taula 7 mostren les dades calculades per a aquests territoris, per al període 1999-2007.

De les dades de la taula 7 es desprèn que, a Catalunya, el 20% de la població amb ingressos més elevats tenia una renda l'any 2007, unes 4,8 vegades més que el quintil de persones de menor poder adquisitiu. Si es compara aquest resultat amb el valor de la ràtio corresponent a la UE-27 (de 5,0), és possible concloure que la distribució de la renda al territori català fou lleugerament més equitativa que a la mitjana de la Unió i que al conjunt de l'Estat, on l'esmentada ràtio va assolir un valor de 5,4. A més, Catalunya es situaria en una posició intermèdia en relació als estats membres de la UE-27 pel que fa a les desigualtats econòmiques, amb un valor de la ràtio S80/20 més elevat que països com França, Eslovàquia i Txèquia, però en una posició relativa més favorable que Alemanya, Irlanda, Itàlia o els països de més recent adhesió a la Unió (Bulgària i Romania).

Així doncs, els diferents indicadors d'anàlisi de la distribució personal de la renda presentats en aquesta secció permeten concloure que Catalunya es troba en una

posició intermèdia en relació a la UE-27 pel que fa al grau de desigualtat econòmica, en una situació propera a la de països com Bèlgica, França i al conjunt de l'Estat, entre d'altres. Això no obstant, la informació rellevant per al disseny de polítiques públiques és la referent a la incidència a la pobresa que impliquen les desigualtats assenyalades. Precisament aquest és l'objectiu principal del següent apartat, on s'analitza la situació del risc a la pobresa a Catalunya en el marc de la UE-27, descrivint la seva evolució recent i tractant d'identificar els perfils de població dels col·lectius amb major probabilitat de trobar-se en situació d'exclusió social.

2. El risc a la pobresa a Catalunya: quins són els col·lectius més vulnerables?

Des del punt de vista de l'investigador social, la pobresa és un fenomen complex sobre el qual incideixen diversos factors i que pot ser estudiat des de molt diferents perspectives. És per aquest motiu que el seu estudi i interpretació constitueixen una tasca relativament complexa, existint diverses formes tant de mesurar la pobresa com possibles formes de definir-la, depenent de l'enfocament adoptat i dels aspectes que interressi destacar d'aquest fenomen. Això no obstant, la visió adoptada amb major freqüència és aquella que aborda aquest fenomen des d'un vessant monetari, d'acord amb la definició acordada pel Consell Europeu l'any 1975:

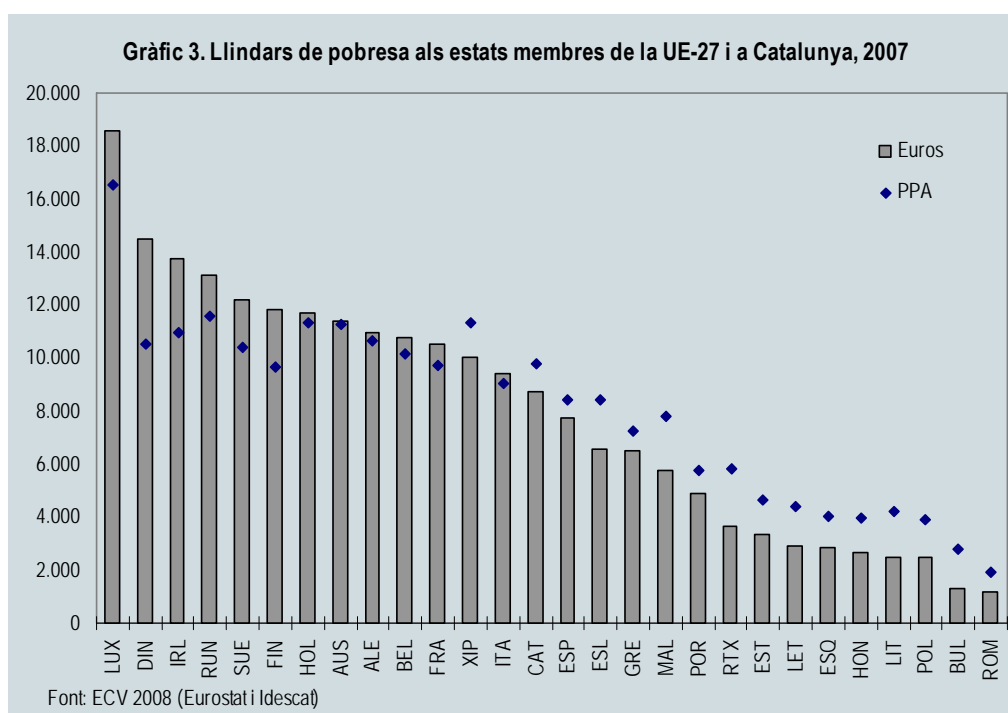
“... es diu que un col·lectiu és pobre si la seva renda i els seus recursos són tan insuficients que li impedeixen d'assolir un estàndard de vida considerat com a acceptable a la societat on viuen. Així, els resultats d'aquesta pobresa es veurien reflectits en diversos desavantatges com són l'atur, baixos nivells de renda, insuficiències en les seves llars i en la seva atenció sanitària i l'existència de barreres que puguin impedir un ple desenvolupament de la seva educació, cultura, esport i lleure. Sovint, les persones pobres són també excloses i marginades (econòmica, social i culturalment) de la participació en activitats que són normals per a la resta de la societat i, per tant, el seu accés als drets fonamentals podria veure's restringit.”

Es tracta, doncs, d'una definició que en el concepte que a la literatura es coneix com a pobresa relativa, segons el qual la persona és pobre quan es troba en situació de desavantatge respecte de la resta de persones del seu entorn. Aquest és, precisament, l'enfocament adoptat en el present document. En aquest sentit, convé distingir aquesta definició de la pobresa absoluta o extrema, concepte més centrat en la possibilitat d'accedir als serveis bàsics o essencials per a les persones.

Com es pot comprovar, l'estudi del risc a la pobresa guarda una estreta relació amb la noció de desigualtat i parteix de la base que la població pobre en termes relatius és aquella que té una renda situada per sota de l'estàndard de vida de la societat en què resideix. D'acord amb aquest criteri, la proporció de la població en risc a la pobresa dependrà, d'una banda, de la situació econòmica de la societat objecte d'anàlisi i, de l'altra, de l'establiment d'un llindar de risc a la pobresa a partir del qual definim l'estàndard de vida abans esmentat. En general, el llindar que se sol emprar per fer

aquesta classificació és el 60% de la mediana³ dels ingressos disponibles anuals per unitat de consum equivalent, si bé és possible emprar altres percentatges d'aquest estadístic o bé de la mitjana aritmètica –l'altre indicador freqüentment emprat a la literatura⁴.

La utilització del llindar més habitual, el 60% de la renda mediana de la població, mostra l'existència d'importantes diferències entre els països de la UE-27, com es pot observar al gràfic 3. A mode d'il·lustració, només cal tenir present que el coeficient de variació d'aquestes variables per als estats membres de la UE-27 i Catalunya és d'un 59% (43% si es mesura en PPA), valor considerable que es veu reforçat per la idea que el llindar de Luxemburg –país amb major valor- és gairebé setze vegades el de Romania –país amb el valor més baix-, i de nou si s'analitza en termes de PPA.

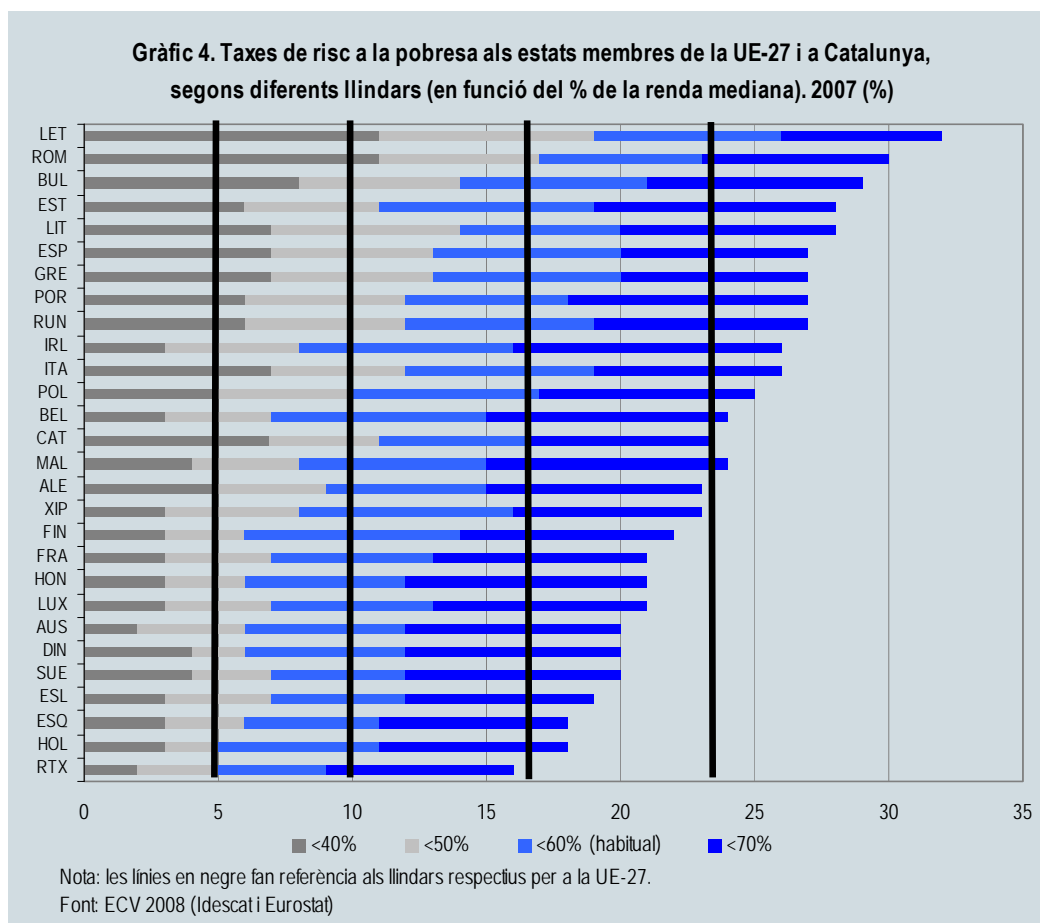
Així, tant si aquesta renda es mesura en euros corrents com si es computa en paritats de poder adquisitiu (en endavant, PPA) s'aprecia una elevada heterogeneïtat entre els estats membres de la Unió l'any 2007 sent, d'una banda, Luxemburg i Regne Unit (força superiors als 10.000 euros per persona) uns dels països amb un llindar de risc a la pobresa més elevat i, de l'altra, Bulgària i Romania els països amb un nivell

³ Convé recordar que la mediana és una mesura de tendència central que separa la població en dos grups de la mateixa mida, situant el 50% de la població per sota i el 50% per sobre. Un dels principals avantatges d'aquesta mesura és la seva menor sensibilitat a l'existència de valors extrems de la renda, a diferència de la mitjana aritmètica.

⁴ De fet, el llindar de risc a la pobresa se sol expressar en euros anuals per unitats de consum, podent ser considerat com el nivell d'ingressos mínims de què una llar ha de disposar anualment per no caure en situacions de precarietat econòmica. Així doncs, per expressar el llindar en funció dels ingressos totals de la llar, cal multiplicar-lo pel nombre d'unitats de consum de la llar.

més baix (per sota dels 1.500 euros per habitant). En aquest context, Catalunya es situaria en una posició propera a la de Suècia, Bèlgica i França, amb un llindar de risc a la pobresa de 9.807 euros en paritats de poder de compra, dada sensiblement superior a la de l'Estat espanyol (8.391 euros en PPA).

Un cop definit el llindar de risc a la pobresa a emprar, es pot procedir al seu ús per a l'anàlisi de la pobresa als territoris considerats. En general, la medició de la pobresa monetària es duu a terme mitjançant el càlcul de la taxa de risc a la pobresa, entesa aquesta com el percentatge de persones que queden per sota del llindar triat. Cal recordar que el valor de les taxes de risc a la pobresa és sensible al llindar seleccionat, de manera que el resultat que s'obté per a cadascun dels països és força diferent segons el percentatge que es seleccioni de la renda mediana de les persones. Així per exemple, el gràfic 4 permet apreciar com la taxa de risc a la pobresa de Catalunya varia des del 7% dels catalans si s'adopta com a llindar el 40% de la renda mediana (cas més restrictiu) al 24% en cas que s'adopti el 70% d'aquesta mesura de tendència central (supòsit de major laxitud), passant per l'11% quan s'utilitza el llindar del 50% i pel 17% quan s'utilitza el llindar més habitual (60% de la renda mediana).

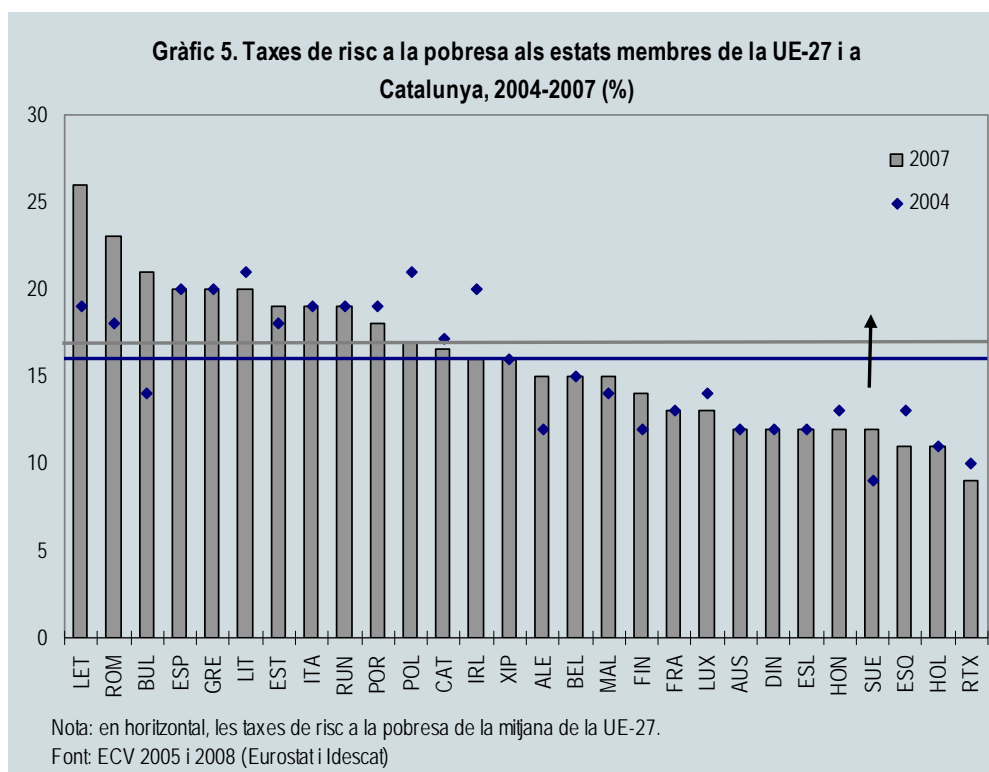
Així doncs, la selecció d'un valor o altre del llindar alteraria de forma considerable l'ordenació en termes de pobresa relativa dels països europeus. D'aquesta manera, la

posició relativa de Catalunya l'any 2007 millora, en termes relatius respecte dels altres països, a mesura que s'adopta un percentatge superior de la renda mediana com a llindar de risc a la pobresa. Així mateix, i pel mateix període, països com Àustria i Irlanda milloraria considerablement la seva posició si s'adoptés un llindar més restrictiu, del 40% de la renda mediana, respecte del supòsit més ampli del 70% d'aquest estadístic. Amb tot, convé tenir present que els canvis observats obeeixen tant al percentatge seleccionat per construir al llindar com a les diferències en les funcions de distribució de la renda en cada territori.

Amb independència del llindar seleccionat, les dades de l'ECV mostren com Catalunya es situa l'any 2007 en un lloc intermedi dins la UE-27. De fet, el gràfic 5 permet apreciar com quan es fixa un llindar de pobresa del 60% de la mediana i s'analitza la seva evolució en els darrers anys, la taxa de risc a la pobresa catalana s'ha mantingut en una posició relativament més favorable que la de països del sud d'Europa com Grècia i Itàlia, que la del Regne Unit i, de forma encara més evident, que les taxes presentades per alguns països adherits en les darreres ampliacions (com són Letònia, Lituània i Romania).

D'altra banda, el gràfic 5 mostra com en el període 2004-2007 la pobresa relativa, mesurada en termes monetaris, ha augmentat un punt percentual al conjunt de la UE-27. Això no obstant, aquesta evolució amaga un comportament diferenciat per part dels països que conformen la Unió, sent possible definir tres grups:

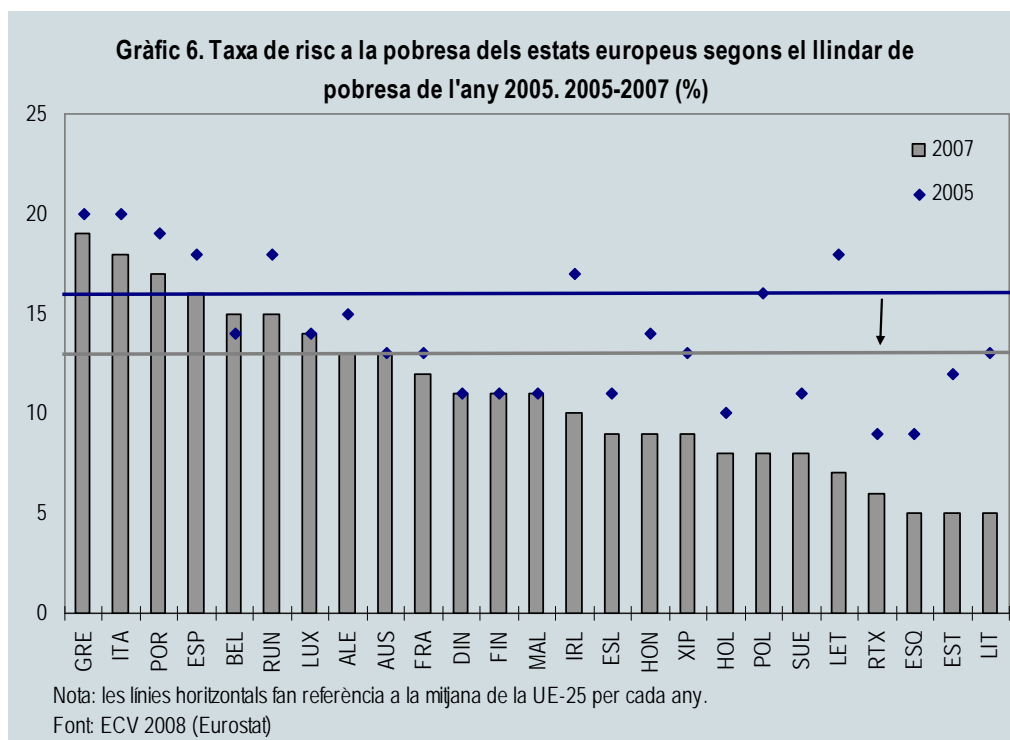
- *Països on ha augmentat la taxa de risc a la pobresa, seguint l'evolució del conjunt de la UE-27.* Dins aquest grup, els casos més paradigmàtics són els de Letònia i Bulgària, on el risc a la pobresa ha augmentat en set punts percentuals, dada lleugerament superior a la de Romania, on l'increment ha estat de cinc punts percentuals. De fet, aquests augments han servit per situar aquests tres països de recent adhesió al capdavant dels rànquings de pobresa l'any 2007. Això no obstant, convé assenyalar que la pobresa també ha augmentat en països de l'Eurozona, com Alemanya i Suècia (amb increments considerables de la taxa de risc a la pobresa, de prop de tres punts percentuals), Finlàndia i Malta.
- *Estats membres on no s'ha produït cap canvi significatiu en relació a la pobresa durant el període considerat.* En aquest grup es troba la immensa majoria dels estats membres de la UE-27, incloent Espanya, França, Itàlia i el Regne Unit, entre d'altres.
- *Territoris que han experimentat reduccions en la taxa de risc a la pobresa entre l'any 2004 i el 2007.* En aquest grup es troben països com Polònia i Irlanda, on la taxa de risc a la pobresa s'ha reduït en quatre punts percentuals en aquest període, i d'altres països com Eslovàquia, Lituània, Portugal, Luxemburg i Hongria on la caiguda ha estat més suau –entre un i dos punts percentuals. En aquest darrer grup es troba també la República Txeca, país que presenta les menors taxes de risc a la pobresa de tota la UE-27. Així mateix, Catalunya s'encabiria també en aquest grup, donat que el risc a la pobresa en aquest territori ha experimentat una lleugera reducció en els anys considerats.

Amb tot, cal tenir present que l'evolució descrita per les taxes de risc a la pobresa anteriors es troba condicionada pel valor dels llindars en cada moment. Així doncs, les variacions que experimenten els ingressos anuals de les llars, fruit de la dinàmica del creixement econòmic de cada país, modifiquen el llindar emprat (donat que aquest és un percentatge de la seva renda mediana) i, per tant, poden introduir biaixos en les taxes de risc a la pobresa finals. En aquest sentit, una forma de reduir aquest efecte consisteix en corregir el càlcul d'aquestes taxes fixant el llindar en un any concret, comparant així les rendes percebudes pels individus durant cadascun dels períodes amb aquest valor de referència. Aquest càlcul és, precisament, el que fa l'Eurostat per al conjunt dels estats membres de la UE-25, prenent com a any de referència el 2005. El gràfic següent recull l'evolució d'aquestes taxes de risc a la pobresa per al període per al qual es disposa de dades (2005-2007).

Com es pot apreciar en el gràfic 6, la fixació del llindar de risc a la pobresa en un any concret dóna lloc a una ordenació diferent dels països, sent els del sud d'Europa aquells que presenten les majors taxes de risc a la pobresa el 2007. Així, Grècia, Itàlia, Portugal i Espanya, per aquest ordre, són els quatre països europeus amb un major percentatge de població per sota del valor de referència seleccionat. En canvi, els països de l'Est, adherits a la UE el mateix 2005 presenten taxes en general força més baixes de pobresa relativa. Tanmateix, es pot apreciar com mentre el primer grup de països hauria reduït molt poc la seva pobresa relativa, els darrers han experimentat reduccions substancials d'aquesta magnitud entre ambdós anys considerats. Les reduccions més importants en les taxes de risc a la pobresa es corresponen a les repúbliques de Letònia (11 punts percentuals) i Estònia i Lituània (7 punts, en ambdós casos). Igualment destacable és la disminució enregistrada en el

cas irlandès. Amb tot cal tenir en consideració que malgrat la forta reducció en les taxes de risc a la pobresa que experimenten aquests països, cal tenir present que les desigualtats econòmiques han augmentat en aquests anys.

Aquests resultats poden amagar diferències significatives segons col·lectius. Així, les dades de l'ECV s'han construït les taxes de risc a la pobresa recollides a la taula 8. En aquesta taula es presenten les taxes de risc a la pobresa per a cadascun d'aquests territoris en funció de sexe, nivell educatiu, règim de tinença d'habitatge (propietat o lloguer) i activitat econòmica dels enquestats (ocupat, aturat o jubilat).

Les dades enregistrades en aquesta taula mostren importants diferències respecte de les taxes de risc a la pobresa generals analitzades en els gràfics anteriors, confirmant la importància de les característiques socials, econòmiques i demogràfiques de les persones en la configuració de la pobresa i l'exclusió social. Així, la informació de la taula permet assenyalar que:

- *Existeixen importants diferències a cada territori en termes de risc a la pobresa en funció del sexe dels individus, com es desprèn del valor més elevat de les taxes en el cas de les dones que pels homes. De fet, l'any 2007 només Holanda, Hongria i Polònia presentaven els mateixos percentatges de població masculina i femenina en risc a la pobresa. Per la seva banda, en el cas català, la taxa masculina s'ha situat en el 15%, tres punts inferior a les dones. La mateixa distància existeix en el cas de l'Estat espanyol, si bé les magnituds de les taxes són lleugerament superiors (del 18% i del 21%, respectivament). Així mateix, cal destacar que dins de cada sexe, existeixen diferències rellevants en les taxes de risc a la pobresa entre els països europeus.*

En concret, la distància entre els estats membres amb taxes més elevades i les mínimes és de gairebé el triple.

- *En relació al nivell educatiu dels individus, les persones amb menor formació tenen majors probabilitats de situar-se per sota del llindar de pobresa i, per tant d'entrar i romandre en situacions d'exclusió social.* Les dades de la taula 8 mostren com la gent amb estudis superiors –universitaris o similars- assoleixen taxes de pobresa del 6% a la UE-27, mentre que aquells que no han passat del segon cicle de secundària duplicarien la taxa anterior (13%) i les persones amb un nivell d'estudis de primer cicle de secundària o inferior (o sense estudis) presentarien una taxa de risc a la pobresa que superaria en quatre vegades la dels universitaris (24%).
- *D'altra banda, en cadascun dels nivells educatius considerats s'observen importants diferències en les taxes de risc a la pobresa entre els estats membres de la UE-27.* Així per exemple, el risc a la pobresa entre els universitaris i gent amb estudis de tercer cicle oscil·la entre l'1% en el cas romanès fins el 13% a Letònia, i la taxa corresponent a les persones sense estudis, educació primària o secundària de primer cicle varien des de l'11% holandès fins el 43% letó o el 39% búlgar. Cal assenyalar que tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat espanyol les dades es situen al voltant de la mitjana de la UE-27.
- *Pel que fa al règim de tinença de l'habitatge, les taxes que s'obtenen en el cas de les persones que viuen amb contracte de lloguer gairebé dupliquen les dels propietaris al conjunt de la UE-27, sent els percentatges corresponents a la mitjana de la Unió del 14% i del 25%, respectivament.* En els casos català i estatal, les diferències són encara més accentuades i superen els quinze punts percentuals. Quelcom semblant succeeix en altres estats membres de la UE-27, com per exemple a Finlàndia, Alemanya i el Regne Unit. Només hi ha un cas excepcional, el de Romania, on les persones que són propietàries de l'habitatge de residència presenten un major risc d'ésser pobres, en termes monetaris, que els llogaters. A més, en cadascun dels règims de tinença, les diferències entre països són importants, especialment en el cas dels propietaris on la taxa de risc a la pobresa més elevada (el 24% de Romania) quadruplica la més baixa (el 6% d'Holanda).

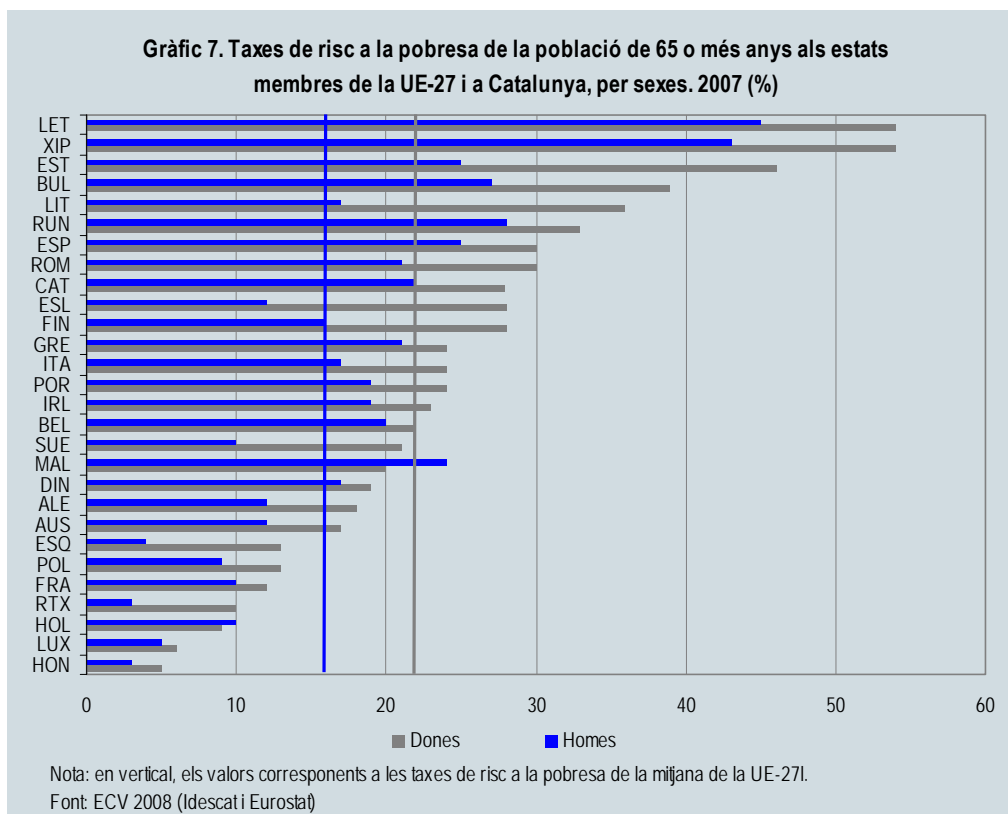
Taula 8. Taxes de risc a la pobresa per sexe, nivell educatiu i activitat econòmica de la persona de referència, 2007

	Per sexe		Segons nivell educatiu - class. ISCED 97 ¹			Segons el règim de tinença de l'habitatge		Segons activitat econòmica		
	Homes	Dones	0-2	3-4	5-6	Propietaris	Arrendataris	Ocupats	Aturats	Jubilats
Alemanya	14	16	23	13	8	8	24	7	56	15
Àustria	11	13	24	9	6	9	18	6	41	13
Bèlgica	14	16	23	11	6	10	28	5	35	18
Bulgària	20	23	39	11	5	21	28	7	56	32
Catalunya	15	18	-²	14	8	14	32	10	17	22
Dinamarca	12	12	15	12	8	8	20	5	34	17
Eslovàquia	10	12	20	9	4	10	18	6	43	10
Eslovènia	11	14	25	10	3	11	25	5	38	18
Espanya	18	21	24	13	8	18	31	11	38	22
Estònia	16	22	36	20	9	19	24	7	61	43
Finlàndia	13	14	22	15	5	9	27	5	42	22
França	13	14	17	11	6	9	22	7	39	10
Grècia	20	21	27	16	7	19	25	14	37	20
Holanda	11	11	11	11	6	6	20	5	36	8
Hongria	12	12	18	9	2	12	25	5	49	7
Irlanda	15	16	23	12	5	13	26	6	28	19
Itàlia	17	20	23	12	6	16	29	9	42	15
Letònia	23	28	43	23	13	24	36	11	53	55
Lituània	18	22	35	18	7	19	40	9	51	31
Luxemburg	13	14	17	9	6	9	29	9	52	5
Malta	14	15	17	6	3	13	21	5	30	22
Polònia	17	17	24	16	4	17	22	12	39	10
Portugal	18	19	19	8	3	17	24	12	35	20
Regne Unit ³	18	20	34	17	8	14	32	9	54	32
Rep. Txeca	8	10	19	7	3	7	17	4	48	8
Romania	22	24	36	14	1	24	16	18	43	19
Suècia	11	13	18	11	8	7	23	7	39	16
Xipre	14	18	32	11	5	15	30	6	30	50
UE-27³	16	17	24	13	6	14	25	8	44	17
Màxim / mínim	2,9	2,8	3,9	3,8	13,0	4,0	2,5	4,5	3,7	11,0

Nota: ¹ d'acord amb la classificació ISCED (1997), els nivells 0-2 es corresponen a educació primària o inferior i a l'educació secundària de 1er cicle, els nivells 3-4 es corresponen a la secundària de 2n cicle i a l'educació post-secundària no terciària i, finalment, els nivells 5-6 es corresponen a l'educació terciària (estudis universitaris i similars); ² l'explotació de les dades de l'ECV (2008) corresponents a aquest tram de la classificació ISCED (1997) per Catalunya desdobra la informació en dues taxes, la primera corresponent als enquestats amb educació primària o inferior (amb una taxa del 24,7%) i la segona corresponent als enquestats amb educació secundària de 1er cicle (on la taxa és del 16,3%); ³ dades provisionals. Font: ECV 2008 (Idescat i Eurostat).

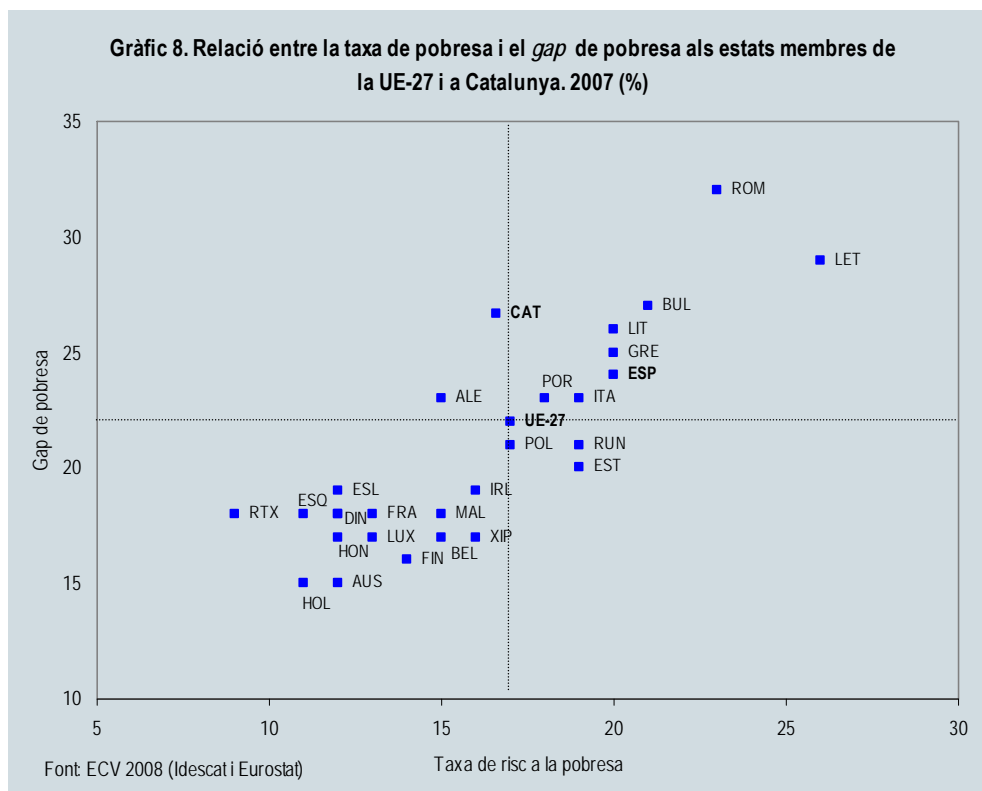
- *L'activitat econòmica dels individus es configura com a una variable fonamental en la determinació del risc a la pobresa a tots els estats membres de la UE-27. De fet, és en aquesta variable on s'obtenen algunes de les diferències més notables en les taxes de risc a la pobresa. Així, la probabilitat que una persona sigui pobra augmenta de forma considerable quan aquesta persona es queda en situació d'atur respecte dels ocupats (Arranz i Garcia, 2009). Segons les dades de l'ECV referents als ingressos de l'any 2007, el percentatge de persones aturades en risc a la pobresa a la UE-27 (el 44%) quintuplicava el de les persones ocupades (8%), si bé en alguns casos aquestes diferències són més exagerades. Així, per exemple, a Alemanya el 56% dels aturats corren el risc de ser pobres en termes monetaris, mentre que aquesta taxa és només d'un 7% en el cas dels ocupats, i a Estònia aquesta diferència és de fins a cinquanta-quatre punts percentuals. En el cas català, aquesta diferència és molt més suau, de set punts percentuals, i les taxes es mantenen en nivells força moderats (17% i 10%, respectivament). En canvi, en el conjunt estatal, la pobresa relativa entre els aturats (del 38%) és considerablement superior a la dels ocupats (de l'11%).*
- *El col·lectiu de persones jubilades, el més rellevant dins el segment de la població inactiva, presenta elevades taxes de risc a la pobresa. L'any 2007 aquestes duplicaven, en el conjunt de la UE-27, el percentatge corresponent als ocupats. En aquest sentit, tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat vora un 10% dels ocupats es situarien per sota del llindar de pobresa corresponent en ambdós territoris, mentre que el percentatge en el cas dels jubilats excediria el 20%. Amb tot, les diferències més elevades es localitzen en els països de recent adhesió, fonamentalment a Estònia, Letònia i Xipre, com es pot apreciar a la taula 8, mentre que Holanda i Hongria ofereixen diferències molt inferiors entre la situació dels seus ocupats i la dels jubilats. En general, les diferències en la situació dels jubilats als estats membres de la UE-27 són molt elevades, com es desprèn del fet que la taxa de risc a la pobresa més elevada d'aquest col·lectiu (el 5% de Luxemburg) és onze vegades superior a la més baixa (el 55% de Letònia).*

En relació a aquest darrer col·lectiu, el de les persones jubilades, convé assenyalar que el seu major risc a la pobresa és un tret comú a totes les persones de més de 64 anys, siguin o no perceptors de pensions públiques. En aquest sentit, el gràfic 7 permet apreciar com les taxes de risc a la pobresa entre les persones d'edat més avançada superen amb escreix els de la mitjana de la població, confirmant els resultats anteriors. Com es pot apreciar, no només s'enregistren grans diferències entre els països europeus, sinó que a més les dones es troben en una situació més desfavorable a la dels homes, amb diferències de vora els vint punts percentuals a països com Estònia i Lituània, i de prop de deu punts a estats com Eslovènia, Bulgària, Finlàndia, Suècia i Xipre. En canvi, a la resta de la UE aquestes diferències són més moderades. A Catalunya i al conjunt de l'Estat els homes de 65 o més anys tenen fins a sis punts percentuals menys probabilitat de ser pobres que les dones, quelcom semblant al que succeeix a Alemanya i el Regne Unit.

L'anàlisi de les anteriors taxes de risc a la pobresa no permet apreciar la intensitat d'aquesta variable, donat que no només interessa conèixer quanta gent es troba per sota del llindar de pobresa sinó quant els hi separa d'aquest. La disponibilitat i l'anàlisi d'indicadors de la intensitat del risc a la pobresa és, doncs, essencial per identificar *com de pobres són els pobres* i, per tant, aproximar quina és la probabilitat de que una persona que hagi caigut en la pobresa hi romangui al llarg del temps.

En relació a la mesura de la intensitat de risc a la pobresa, un dels indicadors més emprats és la bretxa de pobresa o *gap de pobresa*, que es defineix com la distància entre la renda mediana de la població situada en risc a la pobresa i el llindar seleccionat (el 60% dels ingressos medians de tota la població), expressat com a percentatge d'aquest darrer. Així doncs, quant més gran sigui aquest *gap* en un territori, més elevada serà la diferència entre la mediana de la renda anuals dels seus habitants respecte del valor de referència seleccionat per definir l'estàndard de vida en aquella societat –i, per tant, la pobresa serà més intensa i els pobres seran més pobres. En el gràfic 8 es comparen ambdues variables per als països europeus i Catalunya per a l'any 2007.

Com es pot observar, existeix una relació positiva entre ambdues variables, fet que permetria assenyalar que a mesura que augmenta el percentatge de gent pobre també augmenta la intensitat d'aquesta pobresa. En concret, el gràfic 8 permet identificar quatre subgrups de països, en funció de la seva posició relativa respecte de la mitjana de la UE-27:

- *Països on la proporció de població pobre i la intensitat de la pobresa és superior a la mitjana de la UE-27.* En aquest grup es troben tant alguns països de l'Europa de l'Est de recent adhesió, com són Letònia, Lituània, Bulgària i Romania, i també els països del sud europeu –Espanya, Grècia, Portugal i Itàlia.
- *Països on la taxa de risc a la pobresa és superior a la mitjana europea, però aquesta pobresa relativa és menys intensa.* Aquí s'inclourien països com Estònia i el Regne Unit.
- *Països on el percentatge de gent en risc d'exclusió i la intensitat de la pobresa són inferiors a la dels altres països europeus.* Aquí s'inclou el gruix dels estats membres de la UE-27 en l'actualitat: Polònia (pràcticament en la mitjana de la Unió), Malta, Xipre, Irlanda, Bèlgica, Finlàndia, França, Eslovènia, Luxemburg, Dinamarca, Hongria, Àustria, Holanda, Eslovàquia i la República Txeca.
- *Territoris on el risc a la pobresa és inferior a la mitjana europea, però on la seva intensitat és elevada.* Alemanya és l'únic país de la Unió Europea on, tot i que la probabilitat de ser pobre sigui inferior a la mitjana de tots els estats membres, les persones

que s'inclouen en els col·lectius de pobres són considerablement més pobres del que ho serien en altres estats del grup anterior. Aquesta és també la situació en què es trobaria Catalunya.

3. El paper del Sector Públic en la reducció de la pobresa: incidència de les transferències monetàries a Catalunya i als països europeus

Actualment, el Sector Públic desenvolupa un paper essencial en l'activitat econòmica dels estats moderns. En un context marcat per una progressiva expansió de l'estat del benestar les funcions econòmiques que ha adquirit el Sector Públic en els darrers anys s'han anat ampliant, i entre elles en destaca una amb especial rellevància: contribuir a l'establiment d'una distribució equitativa de la renda. La funció distributiva és una de les tres missions que, segons Musgrave (1975), haurien de garantir els estats del benestar, juntament amb la garantia d'un ús eficient dels recursos i la contribució a l'estabilització dels cicles econòmics.

Des d'aquesta perspectiva, es pot assenyalar que la funció redistributiva reflecteix la preocupació per l'equitat i la cohesió social i s'articula mitjançant l'ús eficient tant dels ingressos públics com de l'estat de despeses en el marc de la política fiscal. En aquest sentit, els diferents nivells de govern a Espanya –Estat, comunitats autònomes i ens locals- apliquen, en l'àmbit de les competències que tenen legalment atribuïdes, mesures que impliquen un cert grau de redistribució de la renda i la riquesa⁵. Una de les formes més freqüents d'intervenció dels poders públics en aquest àmbit és per mitjà de transferències socials de caire monetari, com per exemple són les pensions de vellesa i els subsidis d'atur, que permeten al Sector Públic dur a terme una transferència de recursos dels individus amb majors ingressos als col·lectius de renda més baixa.

Donat el caràcter limitat dels recursos públics, especialment en un context recessiu com l'actual, es fa necessari garantir no només l'efectivitat sinó també l'eficiència de les polítiques públiques, i de forma especial en aquelles que persegueixen combatre la pobresa. En l'àmbit de les polítiques de redistribució de la renda, l'assoliment d'aquest doble objectiu requereix el coneixement de l'impacte que tenen les diferents prestacions socials en la reducció de les desigualtats econòmiques. Aquesta anàlisi es pot realitzar per mitjà de la comparació de les taxes de risc a la pobresa elaborades emprant la renda inicial dels individus amb la corresponent un cop s'incorporen les pensions i la resta de transferències socials. La desagregació de les dades a aquest nivell de detall per part de l'ECV permet disposar d'aquesta informació per a Catalunya per al conjunt dels estats membres de la UE-27, permetent dur a terme una anàlisi en perspectiva comparada.

⁵ En aquest punt, val a dir que, tot i que algunes de les principals referències de la literatura, en especial dins l'àmbit del federalisme fiscal, solen aconsellar la centralització de les polítiques de caire redistributiu (Oates, 1972), en els estats descentralitzats com l'espanyol els diferents nivells de govern existents en els estats federals o similars solen disposar d'un marge d'actuació al respecte.

Així doncs, en aquest apartat es duu a terme una aproximació dels efectes de les prestacions monetàries del conjunt del Sector Públic⁶ en la reducció del risc a la pobresa a Catalunya, en perspectiva comparada. Abans, però, de dur a terme aquesta anàlisi, convé fer unes precisions metodològiques respecte a les prestacions que està considerant l'ECV. Aquesta font estadística permet disposar d'informació sobre els següents tipus de prestacions:

- *Les pensions de vellesa:* en aquest grup queden compreses les pensions de jubilació (ordinària, anticipada o parcial), les assignacions concedides per a l'atenció de la gent gran, les prestacions per supervivència o d'invalidesa que s'abonin amb posterioritat a l'edat normal de jubilació i altres prestacions semblants.
- *Les pensions de supervivència:* on s'inclouen les pensions de viduïtat i d'orfandat, els subsidis de defunció i altres prestacions monetàries.
- *La resta de transferències socials:* que comprenen les prestacions d'atur, de malaltia i d'invalidesa, així com els ajuts per cursar estudis, els ajuts concedits per a les famílies i/o els fills, i els ajuts per a l'habitatge, principalment.

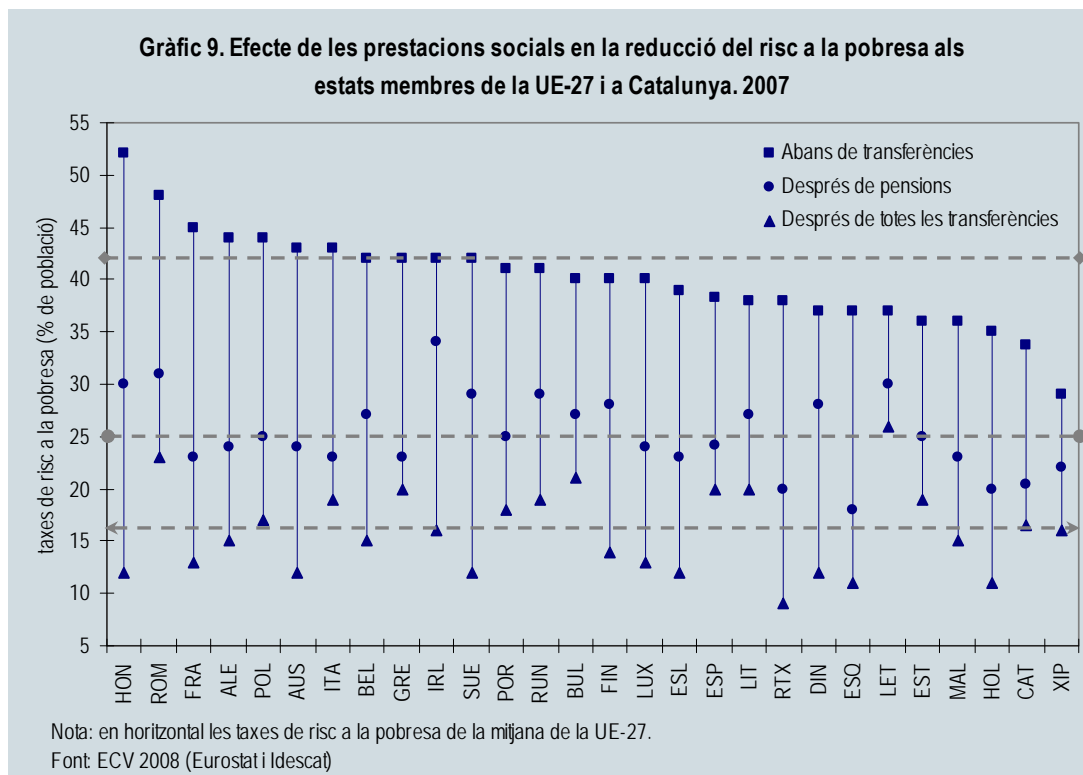
Així doncs, quan es faci referència a la distribució de renda o les taxes de pobresa després de pensions, caldrà tenir en consideració la suma dels dos primers punts, mentre que les taxes després de totes les transferències socials es calcularan afegint als ingressos de la llar o de l'individu els ingressos corresponents als tres conceptes anteriors.

Tenint en consideració aquestes definicions, als gràfics 9 i 10 es recull aquesta informació per als països de la UE-27 i Catalunya per a l'any 2007. En el primer d'aquests gràfics es mostra tant l'efecte que han tingut les pensions en la reducció del risc a la pobresa en aquests territoris, com l'impacte total una vegada es consideren totes les prestacions monetàries concedides pel Sector Públic. Per la seva banda, al gràfic 10 es comparen les reduccions de les taxes de risc a la pobresa en ambdós supòsits.

Com es pot apreciar al gràfic 9, les pensions contribueixen de forma substancial a la reducció de les taxes de risc a la pobresa, que en el conjunt de la UE-27 es redueixen del 42% al 25%. En aquest sentit, Catalunya i el conjunt de l'Estat presenten percentatges de risc a la pobresa inferiors als de la mitjana europea un cop considerat aquest tipus de prestacions monetàries, quelcom que també succeeix a d'altres estats europeus com Alemanya, França i Itàlia. En canvi, països com Irlanda o el Regne Unit presenten taxes de risc a la pobresa després de pensions bastant

⁶ En aquest punt, cal recordar que el grau de desagregació de les dades d'ingressos de l'ECV no permet discriminar l'administració d'origen de les prestacions públiques percebudes pels enquestats. Per tant, no és pot dur a terme un exercici de comparació entre les transferències concedides per cadascun dels nivells administratius existents a Espanya.

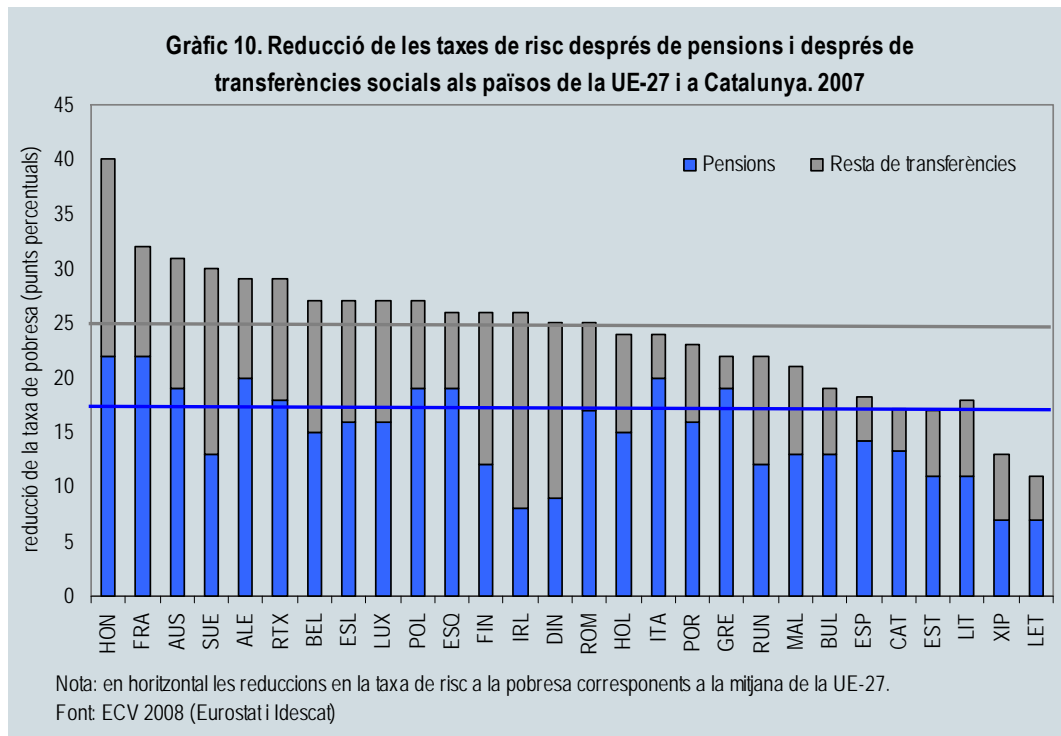
superiors a la mitjana europea, malgrat el considerable impacte d'aquestes prestacions.

D'altra banda, quan la distribució de la renda utilitzada per al còmput de les taxes anteriors incorpora totes les transferències socials, llavors els valors que finalment s'obtenen són considerablement inferiors en tots els països i a més l'ordenació de països mostra certs canvis.

Quan es consideren totes les transferències socials, la reducció del risc a la pobresa experimentada al conjunt de la UE-27 és gairebé de trenta punts percentuals, passant d'una taxa abans de prestacions del 42% al 17% quan s'incorporen tots els recursos prestats pel Sector Públic. Novament, les diferències territorials són notables, de manera que es poden destacar països com Alemanya, Bèlgica, Holanda i la República Txeca on el sistema de prestacions socials sembla més eficaç en la seva funció redistributiva del que ho és a d'altres països com Letònia, Lituània, Bulgària i l'Estat espanyol, on la taxa de risc a la pobresa després de comptabilitzar totes les prestacions socials no baixa en cap cas del 20% de la població.

El gràfic 10 mostra la reducció experimentada per les taxes de risc a la pobresa que es pot atribuir a les pensions i, d'altra banda, quina és atribuïble a la resta de prestacions socials.

A partir de la informació del gràfic anterior, es pot concloure que:

- *Les pensions de vellesa i supervivència són, amb diferència, les transferències socials que presenten un major poder redistributiu a gairebé tots els països de la Unió.* En el conjunt de la UE-27, l'efecte redistributiu de les pensions s'ha traduït en una reducció del risc a la pobresa de 17 punts percentuals. Entre els països on l'eficàcia ha estat més elevada trobem França i Hongria, on les pensions han contribuït a disminuir la taxa de risc a la pobresa en 22 punts percentuals, dos punts més que a Alemanya i Itàlia. En canvi, a països com Letònia, Xipre i Dinamarca les pensions no redueixen ni un 10% les taxes de risc a la pobresa. Per la seva banda, Catalunya i el conjunt de l'Estat espanyol es situarien en una posició intermèdia, amb un efecte redistributiu més moderat que a la mitjana de la Unió.
- *La resta de transferències socials (subsídies d'atur, prestacions per malaltia o invalidesa, etc.) tenen un efecte redistributiu molt més limitat que les pensions, en termes generals.* Així, a la mitjana de la UE-27, aquestes prestacions socials contribueixen a reduir el risc a la pobresa en vuit punts percentuals, si bé cal destacar novament les diferències existents per països. Així, a Dinamarca, Suècia o Irlanda aquests recursos públics contribueixen en major mesura a la reducció de la pobresa que les pensions, mentre que a d'altres com Grècia, Itàlia o Letònia el seu impacte és molt limitat –inferior a cinc punts percentuals. En aquest sentit, Catalunya i el conjunt de l'Estat espanyol estarien inclosos en aquest darrer grup, ja que l'impacte redistributiu de les prestacions públiques que no són pensions de vellesa i supervivència és només de quatre punts percentuals.

D'altra banda, convé tenir present que variables com l'edat i el sexe tenen una incidència rellevant en la mesura de l'efectivitat dels diferents tipus de prestacions públiques. Com es pot apreciar a la taula 9, les transferències del Sector Públic a Catalunya l'any 2007 han contribuït a la reducció de les taxes de risc a la pobresa en més de 17 punts percentuals. Aquesta reducció ha estat superior en el cas de les dones, on s'ha assolit una reducció de 18,5 punts percentuals, situant la taxa de risc a la pobresa en el 18,1% de la població total de dones després de totes les transferències socials. Això no obstant, el col·lectiu més afavorit per l'activitat redistributiva duta a terme per les administracions públiques ha estat el dels homes de 65 o més anys, on aquesta taxa de risc a la pobresa passa del 84,1% abans de transferències al 22,0% després d'aquestes, amb una reducció de 62,1 punts percentuals. Les dades referents al risc a la pobresa en el conjunt de l'Estat mostren tendències força semblants, si bé les taxes que s'obtenen són, en general, superiors en aquest territori del que ho eren a Catalunya.

De la mateixa manera que succeeix en el cas català, l'efecte redistributiu de totes les transferències socials en aquest període és superior en el col·lectiu femení que en el masculí. En el primer cas es passa del 40,5% de dones en situació de pobresa relativa abans de transferències al 21,0% després d'aquestes prestacions, mentre que en els homes es passa del 36,0% al 18,3%. Això no obstant, el segment de població més afavorit per les transferències del Sector Públic és el dels homes de més de 65 o més anys, on la taxa de risc a la pobresa es redueix en 58,6 punts percentuals, des del 83,6% abans de totes les prestacions al 25,0% un cop comptabilitzades.

Així doncs, la informació analitzada fins aquest moment sembla indicar que el grup de població format per les persones de 65 o més anys és, amb diferència, aquell més afavorit per les prestacions públiques –si bé cal recordar l'heterogeneïtat de les taxes en funció del sexe dels individus. Com es pot observar a la taula 10, aquest resultat és coherent amb les tendències observades al conjunt de la UE-27, on les pensions contribueixen a reduir les taxes de risc a la pobresa en 66 punts percentuals en aquest col·lectiu. Amb tot, l'efecte redistributiu és més accentuat en alguns països com Luxemburg i França, on les pensions redueixen en 80 punts percentuals la pobresa relativa d'aquest segment poblacional. En canvi, en alguns estats membres de l'Europa de l'Est com Bulgària, Letònia i Estònia, les pensions públiques tenen un impacte redistributiu molt més moderat. En el cas català, aquest tipus de prestacions semblen mostrar una menor eficàcia en la reducció de les prestacions de la que, per exemple, s'observa al conjunt de l'Estat espanyol.

Taula 9. Taxes de risc a la pobresa abans i després de transferències socials, per sexe i edat¹ (%). 2007

	Homes				Dones				Total			
	< 16	16-64	65+	Total	< 16	16-64	65+	Total	< 16	16-64	65+	Total
CATALUNYA												
Abans de transferències socials	22,2	22,0	84,1	30,7	22,6	27,2	82,3	36,6	22,4	24,5	83,1	33,7
Després de pensions, abans d'altres transferències socials	21,3	16,7	25,5	18,7	20,9	19,9	30,4	22,0	21,1	18,3	28,3	20,4
Després de totes les transferències socials	17,6	13,0	22,0	15,0	17,6	15,5	27,9	18,1	17,6	14,3	25,4	16,6
ESPANYA												
Abans de transferències socials	29,4	27,9	83,6	36,0	30,2	31,1	82,8	40,5	29,8	29,5	83,1	38,3
Després de pensions, abans d'altres transferències socials	27,8	20,7	28,3	22,9	29,0	22,5	32,3	25,3	28,4	21,6	30,6	24,1
Després de totes les transferències socials	23,2	15,8	25,0	18,3	24,9	17,7	29,5	21,0	24,0	16,7	27,6	19,6

Nota: ¹ classificació per edats segons els següents trams d'edat: menors de 16 anys, de 16 a 64, de 65 o més i total de la població. Font: ECV 2008 (Idescat i INE).

D'acord amb les dades de la taula 10, la importància de les transferències restants en la distribució de la renda és molt inferior a la que tenen les pensions. Llevat d'alguns casos excepcionals com els de Dinamarca, Irlanda, Eslovàquia i Suècia, aquesta tipologia d'ajuts públics contribueix a reduir les taxes de risc a la pobresa en menys de deu punts percentuals, un impacte notablement inferior al de les pensions.

Així doncs, les dades exposades en aquest apartat venen a refermar la idea que les diferents prestacions socials que concedeix el Sector Públic contribueixen de forma notable a la reducció de les desigualtats tot i que la disminució experimentada per les taxes de risc a la pobresa varia segons la tipologia de prestació i el col·lectiu objecte de les mateixes, ja que no totes les transferències socials tenen el mateix potencial igualitari (Bandrés, 1990). En aquest sentit, les prestacions socials amb un major impacte redistributiu són les pensions de vellesa i invalidesa, sent el segment poblacional més afavorit per aquests recursos el dels individus de 65 o més anys.

Taula 10. Efecte de les diferents prestacions socials en la reducció de la pobresa de la població de 65 o més anys als estats membres de la UE-27 i Catalunya, 1999-2007

	Reduccions degudes a les pensions (%)		Reduccions degudes a altres transferències socials (%)	
	65 o més anys	Població total	65 o més anys	Població total
Alemanya	78	22	1	18
Àustria	70	22	2	10
Bèlgica	67	19	4	12
Bulgària	37	13	7	17
Catalunya	55	20	3	9
Dinamarca	57	18	18	11
Eslovàquia	52	15	12	12
Eslovènia	53	16	3	11
Espanya	72	16	5	11
Estònia	43	19	2	8
Finlàndia	62	19	8	7
França	81	12	2	14
Grècia	56	8	5	18
Holanda	79	9	6	16
Hongria	79	17	6	8
Irlanda	48	15	17	9
Itàlia	61	20	2	4
Letònia	20	16	2	7
Lituània	49	19	3	3
Luxemburg	82	12	3	10
Malta	57	13	4	8
Polònia	70	13	3	6
Portugal	60	14	3	4
Regne Unit	56	13	4	4
Rep. Txeca	76	11	7	6
Romania	54	11	8	7
Suècia	70	7	10	6
Xipre	33	7	4	4
UE-27	66	17	4	8

Font: ECV 2008 (Idescat, INE i Eurostat).

Amb tot, convé tenir present l'existència d'importantes diferències entre països pel que fa a l'efecte redistributiu de les prestacions socials, heterogeneïtat que ve a reflectir l'existència de diferents graus d'efectivitat del Sector Públic a cadascun dels estats membres europeus. En el cas català, les dades de l'ECV permeten afirmar que les prestacions públiques tenen un grau d'eficàcia intermedi en relació als veïns europeus, amb importants diferències segons la prestació considerada. En conjunt, el sistema de transferències socials de caire públic permet situar a Catalunya finalment en una posició intermèdia pel que fa a les taxes de risc a la pobresa finals.

4. Conclusions

En els darrers anys, l'estudi de la distribució personal de la renda, de la situació econòmica de les llars i del risc de la població a caure en la pobresa s'han situat en el centre de l'agenda social i política de les institucions europees. Enguany, coincidint amb la Presidència espanyola de la Unió, la Comissió Europea ha endegat una campanya de lluita contra la pobresa, fenomen que afecta gairebé a un de cada cinc ciutadans europeus i que requereix d'un esforç social considerable tant per part de les institucions i els poders públics com de la societat civil.

En aquest context, els estats membres són responsables de traslladar els anteriors objectius generals a plans nacionals d'actuació, el disseny i l'execució dels quals hauran d'implicar forçosament als seus respectius nivells de poders públics i a la societat civil en ple, promovent la coordinació entre tots els agents i respectant el principi de solidaritat personal i territorial. Precisament, l'objectiu d'aquest paper ha estat oferir una visió actualitzada de la situació actual de Catalunya en relació a la pobresa i les desigualtats, en perspectiva comparada.

D'acord amb les dades de l'ECV, Catalunya presentava una renda mitjana anual per unitat de consum de 16.219 euros l'any 2007, un 11,6% superior al valor mitjà del conjunt de l'Estat per al mateix període (14.535 euros). A més, l'evolució seguida pels ingressos anuals i la seva distribució territorial permet destacar que:

- *Catalunya és una de les vuit regions de l'Estat que ha presentat nivells de renda superiors als de la mitjana estatal durant el període 2003-2007, si bé és a les comunitats autònomes de Navarra, Madrid i el País Basc on les diferències amb la mitjana estatal són més elevades –de fins a 15 punts percentuals. Això no obstant, la dinàmica dels ingressos en el cas català descriu una clara tendència convergent cap a la mitjana del conjunt de l'Estat, mentre que a les regions navarresa, madrilenya i basca les diferències s'han accentuat com a conseqüència de l'augment de la renda anual.*
- *L'economia catalana es troba situada en una posició intermèdia pel que fa al nivell d'ingressos mitjans anuals dels seus habitants respecte dels estats membres de la UE-27. En concret, aquesta regió presenta un nivell de renda mitjana equivalent en PPA (de 17.554 euros) situat per sota de l'alemany (20.403 euros) i del francès (18.469 euros),*

però superior a la d'Itàlia (17.065 euros), Portugal (12.150 euros), Grècia (14.279 euros) i de la majoria dels països de l'Est d'Europa.

- *En termes comparatius, les dades de l'ECV a nivell de la UE-27 mostren com la meitat dels estats membres de la Unió han presentat un nivell d'ingressos anuals inferiors al de la mitjana de l'àrea. En aquest sentit, Catalunya s'ha situat un 3,9% per sobre dels ingressos anuals mitjans de la UE-27 l'any 2007, en termes de paritat de poder adquisitiu.*

Això no obstant, les dades anteriors es refereixen al total de la població enquestada en cada territori, de manera que poden estar ocultant l'existència de diferències en funció de les característiques socioeconòmiques i demogràfiques de les llars enquestades i dels membres que les componen. L'ampliació de l'anàlisi a aquestes variables ha permès identificar col·lectius que mereixen especial atenció en relació al disseny de les polítiques públiques de lluita contra la pobresa. Així, per exemple, es pot destacar que:

- *Els col·lectius de població jove i de gent gran van assolir nivells de renda anuals situats per sota de la mitjana de cada territori. En el cas català, els ingressos anuals dels menors de 16 anys ascendeixen a 16.279 euros i els de les persones majors de 64 anys a 14.537 euros, dada inferior a la mitjana del total de la població, que es situa en 17.554 euros. En aquest sentit, convé destacar que contràriament al que succeeix a gran part dels països europeus, el nivell de renda mitjana anual dels joves menors de 16 anys a Catalunya es situa 4,8 punts per sobre del promig europeu.*
- *Per sexes, les dones han presentat en tots els països de la UE-27 uns nivells de renda mitjana per any inferiors als dels homes. En el cas català, l'any 2007 les dones percebien en termes mitjans una renda de 16.819 euros, un 6,6% menys que els homes (18.012 euros).*
- *El nivell educatiu i l'activitat econòmica desenvolupada per les persones és un determinant de la distribució personal de la renda. En concret, les persones sense estudis o amb estudis primaris, els aturats i els jubilats formen part dels col·lectius de major risc a la pobresa. Val a dir que en els dos darrers casos, el principal motiu de la seva situació més desfavorable és la seva dependència de recursos públics, bàsicament pensions i altres tipus de subsidis públics, per poder satisfer les seves necessitats bàsiques.*
- *El perfil de llar tipus de menor nivell de renda (per sota dels 9.000 euros de mitjana anual) tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat és el constituït per unitats familiars on la persona de referència és una dona, de més de 64 anys i amb un nivell d'estudis finalitzats que en cap cas no supera la primària. Així mateix, una de cada cinc llars on la persona de referència és un individu en situació d'inactivitat (en relació al mercat laboral) es troba en el trams d'ingressos anuals més baixos.*

L'activitat redistributiva del Sector Públic català s'hauria de focalitzar en l'eradicació de la pobresa entre aquests col·lectius, mitjançant la utilització dels recursos de caire monetari disponibles, tenint en consideració que l'impacte redistributiu que tenen les diferents prestacions públiques no és homogeni i varia en funció de la tipologia de prestació que es consideri. En aquest sentit, convé assenyalar que:

- Les dades de l'ECV mostren com les pensions tenen un impacte reductor de les desigualtats molt més accentuat que el de qualsevulla altra transferència social. En el cas català, *les pensions han contribuït a la reducció de les taxes de risc a la pobresa del conjunt de la població en més de 13 punts percentuals, del 33,7% al 20,4% l'any 2007.* Aquest efecte és especialment intens en el cas de la població major de 64 anys, on la taxa de risc a la pobresa passa del 83,1% abans de qualsevulla transferència social al 28,3% després de pensions en el cas català el mateix any.
- *La resta de transferències socials (subsidis d'atur, prestacions per malaltia o invalidesa, etc.) presenten un efecte redistributiu força més limitat que el de les pensions, en termes generals.* En aquest sentit, cal destacar que tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat aquest tipus de prestacions públiques tenen un abast més limitat que les pensions, de només quatre punts percentuals en termes mitjans per al conjunt de la població.

Amb tot, convé recordar que l'anàlisi realitzada en aquest paper s'ha centrat en el vessant monetari de la pobresa, sense entrar en cap moment en la resta d'activitats públiques que desenvolupa el Sector Públic tant a Catalunya com als estats membres de la UE-27. Així doncs, el contingut d'aquest paper haurà de ser complementat amb un estudi curós de l'impacte redistributiu de les polítiques educatives, laborals i sanitàries, entre d'altres, per oferir una visió completa de l'acció social que s'està duent a terme a cadascun dels territoris de la Unió.

Bibliografia

ARRANZ, J.M i C. GARCIA. (2009): “Pobreza y mercado de trabajo en España”, *Estadística Española*, vol. 51, núm. 171, p. 281-329.

BANDRÉS, E. (1990): “Los efectos de los gastos sociales sobre la distribución de la renta en España”, *Instituto de Estudios Fiscales*, monografía núm. 92.

CAPÓ, J. (2008): “Redistribución y estabilización de la renta a través de la política fiscal”, *Hacienda Pública Española*, núm. 184, p. 9-34.

COMISSIÓ EUROPEA (2010): “Europa 2020: Una estratègia per a un creixement intel·ligent, sostenible i integrador”, *COM(2010) 2020*, març 2010.

COMISSIÓ EUROPEA (2010): “2010, Año Europeo de Lucha contra la Pobreza y la Exclusión Social”, *MEMO/10/08*, gener 2010.

COMISSIÓ EUROPEA (2010): “Poverty and Social exclusion”, *Informe de l'eurobaròmetre*, gener 2010.

COMISSIÓ EUROPEA (2009): “Nueve de cada diez europeos quieren medidas urgentes contra la pobreza”, *IP/09/1585*, octubre 2009.

EUROSTAT (2010): “Combating poverty and social exclusion: A statistical portrait of the European Union 2010”, *Eurostat statistical books*.

IDESCAT (2008): *Estadística de la distribució personal de la renda i de risc a la pobresa – Ampliació de resultats de l'Enquesta de condicions de vida*.

INE (2005): *Encuesta de Condiciones de Vida: metodología*.

MUSGRAVE, R.A. (1975): “Teorías del federalismo fiscal”, *Hacienda Pública Española*, núm. 35, p. 387-393.

OATES, W.E. (1972): “Fiscal Federalism”, ed. Harcourt Brace Jovanovich, Inc.

P